ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามวิทยากร

วิทยากร

นางกง บัวคำ อายุ 80 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 13 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2551.

นายกระสิน บัวคำ อายุ 62 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 21 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางก้าน ปีรวย อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 71 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายคำ ดวงได้ อายุ 64 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

นางคำภา ธิสาชัย อายุ 61ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายคำสี กันยายน อายุ 68 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายจันทร์เพ็ง บัวคำ อายุ 57 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 18 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางเฉลา บุญจรัญ อายุ 60 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 30 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายเดช สาราโรจน์ อายุ 55 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 92 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางแดง บัวคำ อายุ 61 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 137 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางตง ร่มภูงอย อายุ 69 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 9 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางแถว ศิริเทพ อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น . เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายทอนจันทร์ ธิสาชัย อายุ 59 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 100 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายทวี ยืนสุข อายุ 53 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางทา บัวคำ อายุ 70 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 19 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางทุม มัตรัตน์ อายุ 79 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

นางเทวา มาตเรียง อายุ 60 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 113 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางน้อย อุ้ยวงค์ อายุ 67 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2551.

นางนิด บัวคำ อายุ 62 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส

จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางนิล บัวคำ อายุ 86 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 31 หมู่ 8 บ้าน นาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

นายโนรา สีทาสังข์ อายุ 54 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 71 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางบัว อุ้ยวงค์ อายุ 80 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2551.

นายบัวพันธ์ หล้าหิบ อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 22 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายบุญเทียม บุญพินิจ อายุ 71 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 41 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อยตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2551

นายบุญเลิศ กำสี อายุ 57 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายปัน แสนไตย อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 92 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางแปลง อายุคง อายุ 67 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2551.

นางไพ วารี อายุ 64 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 6 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส
จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายรวม ใยพันธ์ อายุ 70 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางระเบียบ บุตรสาวาคำ อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 42 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายลอง อุ้ยวงค์ อายุ 64 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 81 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายลอน อาจโยธา อายุ 65 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 101 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางลี มัตรัตน์ อายุ 60 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 41 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายวิชัย โง้นประสิทธิ์ อายุ 60 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 121 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2551.

นางสงค์กา ศรีท้าว อายุ 62 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 76 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2551.

นางสถัน อินธิบาล อายุ 58 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 71 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางสวาท ใยพันธ์ อายุ 76 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 60 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2551.

นายสมเพ็ช ม้าวมาเมือง อายุ 54 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 6 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายสอ ก่ำสี อายุ 56 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 83 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายสอน ก่ำสี อายุ 82 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อยตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2551.

นางสายทอง ใยพันธ์ อายุ 70 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายสุบัน แก้วพิมพา อายุ 64 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 83 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางสุมนทา บุญสินธ์ อายุ 62 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 16 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางเสวยไทย อินธิบาล อายุ 60 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 135 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายสำรอง ใยพันธ์ อายุ 73 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551.

นายใส ก่ำสี อายุ 72 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 11 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางหยาด มัตรัตน์ อายุ 63 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 72 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นางอนงค์ วงศ์ธรรม อายุ 57 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 93 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายอาด ใยพันธ์ อายุ 73 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 60 หมู่ 8 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

นายอุดม พันวงค์ษา อายุ 58 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, สมนึก นุชแม้น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 66 หมู่ 22 บ้านนาอวนน้อย ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2551.

ภาคผนวก ข

ข้อคะลำของชาวผู้ไทย

ข้อคะลำของชาวผู้ไท

1. คะลำที่วางแนวปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาด้าน การอบรม จรรยา มารยาท

1.1 ผู้ญิงผู้เลอเป็นกะเชอก้นฮั่ว มิเฮ้อเอาเป็นลุเป็นเม

คำแปล ผู้หญิงคนใดเป็นกระเชอก้นรั่ว ไม่ให้นำมาเป็นลูกเป็นเมีย

ความหมาย ผู้หญิงคนใดเป็นกระเชอก้นรั่ว ห้ามนำมาเป็นภรรยา เพราะมีความเชื่อว่าเป็นคนที่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักประหยัดอดออม

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยก่อนผู้หญิงไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นแม่บ้านอยู่กับบ้าน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยรู้จักประหยัดอดออม ห้ามใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย รู้จักวางแผนในการใช้เงิน ถ้าคนใดใช้เงินฟุ่มเฟือย คนโบราณไม่ให้เลือกมาเป็นภรรยา

1.2 ผู้ญิงย่างโขงธรณี มิเอ๊ดเอาเป็นลุเม

คำแปล ผู้หญิงที่เดินขายาว เท้าขวางกับพื้นดินแกว่งไปมา ห้ามเอามาเป็นลูกเมีย

ความหมาย เดินไม่สวยงามและเป็นคนเดินช้ามาก เดินขากว้างๆ

วิเคราะห์ความหมาย ลักษณะของผู้หญิงที่เดินเอาเท้าขวางกับพื้นดิน เดินขากว้างๆเป็นลักษณะของคนไม่ดี กิริยามารยาทไม่เรียบร้อย หากผู้หญิงคนใดเดินแบบนี้ถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่งดงามไม่เป็นกุลสตรี คือต้องการให้ผู้หญิงเดินให้สวยงาม มีความระมัดระวังในการเดิน

1.3 ลุเขยลุใภ้มิเฮ้อยืนเก้อเจ้าโคตร ผีปู่ย่าละลงโทษ

คำแปล ลูกเขยลูกสะใภ้ไม่ให้ยืนใกล้ปู่ย่าตายาย ผีบรรพบุรุษจะลงโทษ

ความหมาย ลูกเขยลูกสะใภ้ห้ามยืนใกล้ปู่ย่าตายาย เพราะมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะลงโทษทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ลูกเขยลูกสะใภ้เมื่อมาอยู่กับปู่ย่าตายายต้องให้ความเคารพไม่ให้ยืนค้ำหัวปู่ย่าตายาย ให้เป็นผู้มีสัมมาคารวะ มารยาทเรียบร้อยรู้จักกาลเทศะ รู้จักที่สูงที่ต่ำ รู้อะไรควรอะไรไม่ควร ควรทำตัวสุภาพอ่อนน้อม

1.4 มิเฮ้อผ่าฟืนกลางคืน ผีปู่ตาละฮ้าย

คำแปล ห้ามผ่าฟืนในเวลากลางคืน ผีบรรพบุรุษจะโกรธ

ความหมาย ห้ามผ่าฟืนในเวลากลางคืน เพราะเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษจะโกรธ

วิเคราะห์ความหมาย ในเวลากลางคืนเป็นช่วงที่คนพักผ่อนหลับนอน ให้รู้จักเกรงใจคนอื่น ไม่ให้รบกวนผู้อื่น เพราะการผ่าฟืนจะมีเสียงดัง ทำให้ผู้อื่นรำคาญได้

1.5 มิเฮ้อตำเข้า สีเข้ากลางคืน ผีปู่ตาละฮ้าย

คำแปล ห้ามตำข้าว สีข้าวเวลากลางคืน ผีบรรพบุรุษจะโกรธและทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามตำข้าว สีข้าวในเวลากลางคืน เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะโกรธและทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ในเวลากลางคืนผู้คนเข้านอนพักผ่อน เราควรหยุดพักการทำงานที่ส่งเสียงดัง ไม่สร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น สอนให้เป็นคนรู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่ให้รบกวนผู้อื่น

1.6 มิเฮ้อเตาะโฮ้ เตาะฮาว กลางคืน ผีปู่ตาละฮ้าย

คำแปล ห้ามตอกรั้ว ตอกราวในเวลากลางคืน ผีบรรพบุรุษจะโกรธ

ความหมาย ห้ามตอกรั้ว ตอกราว ในเวลากลางคืน เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะโกรธ

วิเคราะห์ความหมาย การตอกรั้ว ตอกราว ทำให้มีเสียงดัง ทำให้ผู้อื่นรำคาญ จึงไม่ควรทำในเวลากลางคืน สอนให้เป็นคนรู้จักเกรงใจผู้อื่น ไม่รบกวนผู้อื่น

1.7 ซักซิ่นปนเส้อ เฮนวิซามิหื้น

คำแปล ห้ามซักผ้าถุงปนกับเสื้อ จะทำให้เรียนวิชาอาคมไม่ขลัง

ความหมาย ห้ามซักผ้าถุงปนกับเสื้อ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เรียนวิชาอาคมไม่ขลัง

วิเคราะห์ความหมาย เวลาซักผ้าต้องรู้จักแยกประเภทผ้าก่อนซัก เพื่อความเป็นระเบียบ ไม่ให้ซักปนกันไปหมด ให้รู้จักแยกประเภท เพื่อความสะดวกในการซัก

1.8 แกงผักทั้งเคือ เสือละจกกินตับ

คำแปล แกงผักใส่ทั้งต้น เสือจะกินตับ

ความหมาย แกงผักห้ามใส่ทั้งต้น เพราะเชื่อว่าเสือจะมากินตับ

วิเคราะห์ความหมาย เวลาทำอาหารต้องทำให้สะอาดน่ารับประทานมีความประณีตในการทำอาหาร ผักก่อนที่เราจะนำมาทำอาหารต้องนำมาล้างให้สะอาดตัดตกแต่งให้เรียบร้อยก่อนนำไปปรุงอาหาร เพื่อที่ว่าจะทำให้อาหารดูน่ารับประทาน

1.9 เถียงโคมพ่อโคมแม่ ผีแก่เข้าหม้อละฮก

คำแปล ห้ามเถียงพ่อแม่จะทำให้ตกนรก

ความหมาย ห้ามเถียงพ่อแม่ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตกนรก

วิเคราะห์ความหมาย พ่อแม่เป็นผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูมาให้การอบรมสั่งสอน ลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่ แสดงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ ห้ามเถียงพ่อแม่ ต้องให้ความเคารพรัก ไม่ควรแสดงกิริยาที่หยาบคายต่อพ่อแม่ เวลาพ่อแม่สอนต้องเชื่อฟัง

1.10 **มิเฮ้อเอาพ้าสับเขียงเป่า มันละหากินมิหมาน**

คำแปล ห้ามเอามีดสับเขียงเปล่า จะทำมาหากินไม่ได้

ความหมาย ห้ามเอามีดสับเขียงเป่า เพราะเชื่อว่า จะทำให้ทำมาหากินไม่ได้

วิเคราะห์ความหมาย เวลาที่เราไม่ได้ทำอาหาร ไม่ควรนำเขียงเปล่ามาสับเล่นอาจจะทำให้เขียงแตกและทำให้เกิดความรำคาญให้กับผู้อื่น

1.11 **มิเฮ้อตำคกเป่า มันละหากินมิหมาน**

คำแปล ห้ามตำครกเปล่า มันจะทำให้ทำมาหากินไม่ได้

ความหมาย ห้ามตำครกเปล่า เพราะเชื่อว่าจะทำให้ทำมาหากินไม่ได้

วิเคราะห์ความหมาย เมื่อไม่ได้ใช้ครกทำอาหาร ไม่ควรนำครกเปล่ามาตำเล่นจะทำให้ครกแตกได้ และสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น

1.12 **มิเฮ้อเอาโคยมาแมบขี้สึก ผีเฮือนละฮ้าย**

คำแปล ห้ามนำควายมานอนน้ำครำ ผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามนำควายมานอนน้ำครำ เพราะเชื่อว่าผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย น้ำครำเป็นน้ำที่มีกลิ่นเหม็น ถ้านำควายมานอนเล่นในน้ำครำอีก ก็จะทำให้น้ำครำยิ่งส่งกลิ่นเหม็นยิ่งขึ้น

1.13 **มิเฮ้อด่าโคดรด่าเชื้อ ตายไปละเป็นผีเผตปากท่อฮูเข็ม**

คำแปล ห้ามด่าปู่ย่าตายาย จะเป็นผีเปรตปากเท่ารูเข็ม

ความหมาย ห้ามด่าปู่ย่าตายาย เพราะเชื่อว่าจะเป็นเปรตปากเท่ารูเข็ม

วิเคราะห์ความหมาย ปู่ย่าตายายเป็นบุคคลที่ควรเคารพนับถือ ไม่ควรไปเถียงไปด่าท่าน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้รู้จักเคารพผู้ใหญ่

1.14 **ดิ๊กน้อยมิเฮ้อย่างข้ามผู้เญ่อ ขาละกุต**

คำแปล เด็กห้ามเดินข้ามผู้ใหญ่ ขาจะด้วน

ความหมาย เด็กห้ามเดินข้ามผู้ใหญ่ เพราะเชื่อว่าขาจะด้วน

วิเคราะห์ความหมาย เป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ

1.15 **คนเฮนวิชาเฮนธรรมมิเฮ้อเล่นชู้ วิชาละเสื่อม**

คำแปล คนเรียนวิชาคาถาอาคมห้ามเล่นชู้ วิชาจะเสื่อม

ความหมาย คนเรียนวิชาคาถาอาคมห้ามเล่นชู้ เพราะเชื่อว่าวิชาที่เรียนจะเสื่อม

วิเคราะห์ความหมาย ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ทำตัวให้น่าเลื่อมใสน่าเชื่อถือ ไม่ให้ผิดศีลธรรม ผิดทำนองคลองธรรม ไม่ให้ผิดลูกเมียผู้อื่น

1.16 **คนเฮนวิชาเฮนธรรม มิเฮ้อลอดฮาวตากผ้า วิชาละเสื่อม**

คำแปล คนเรียนวิชาคาถาอาคมห้ามลอดราวตากผ้า วิชาจะเสื่อม

ความหมาย คนเรียนวิชาคาถาอาคมห้ามลอดราวตากผ้า เพราะเชื่อว่าวิชาจะเสื่อม

วิเคราะห์ความหมาย ให้เป็นคนละเอียดรอบคอบทำอะไรให้มีสติ เวลาจะทำอะไรให้มีความระมัดระวัง

1.17 **ผู้ญิงผิวปาก ละได้ผัวเฒ่า**

คำแปล ผู้หญิงผิวปาก จะได้สามีแก่

ความหมาย ผู้หญิงผิวปาก เชื่อว่าจะได้สามีแก่

วิเคราะห์ความหมาย ผู้หญิงผิวปากเป็นการแสดงกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม เป็นกิริยามารยาทที่ไม่งดงาม

1.18 **มิเฮ้อเอาผ้าใช้แล้วมาห่อใบลาน คั้นเอามาห่อ มันละเป็นผีเผต**

คำแปล ห้ามเอาผ้าที่ใช้แล้วมาห่อใบลาน ถ้านำมาห่อ มันจะเป็นผีเปรต

ความหมาย ห้ามเอาผ้าที่ใช้แล้วมาห่อใบลาน เพราะเชื่อว่า จะเป็นผีเปรต

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการสอนให้เคารพหนังสือธรรมะ ซึ่งถือว่าเป็นของสูง การที่นำผ้าที่ใช้แล้วมาห่อ ผ้าที่ใช้แล้วย่อมต้องมีความสกปรกเลอะเทอะเปรอะเปื้อน ไม่เหมาะสมมองแล้วไม่น่าดู เพราะใบลานเป็นหนังสือธรรมะที่มีคุณค่าควรนำผ้าที่ใหม่ สะอาดมาใช้ห่อ

1.19 **มิเฮ้อดิ๊กน้อยนอนกินเข้า ละเป็นงู**

คำแปล ห้ามเด็กนอนกินข้าว จะเป็นงู

ความหมาย ห้ามเด็กนอนกินข้าว เพราะเชื่อว่าจะเป็นงู

วิเคราะห์ความหมาย การนอนกินข้าวเป็นกิริยามารยาทที่ไม่เรียบร้อยไม่เหมาะสม เพราะว่าในการรับประทานอาหารต้องมีมารยาทในการรับประทาน ควรนั่งทานให้เรียบร้อยไม่ควรกินไปด้วยเดินไปด้วยหรือเล่นไปด้วย และถ้านอนกิน อาหารอาจจะทำให้สำลัก เศษอาหารลงไปติดหลอดลมเป็นอันตรายได้ ให้มีมารยาทในการกิน

1.20 **มิฟังโคมพ่อโคมแม่ ผีแก่เข้าหม้อละฮก**

คำแปล ไม่ฟังความพ่อความแม่ ผีจะดึงลงนรก

ความหมาย ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ เชื่อว่าผีจะดึงลงนรก

วิเคราะห์ความหมาย พ่อแม่คือบุคคลที่ต้องเคารพเชื่อฟัง เวลาท่านสั่งสอนอบรมเราต้องเชื่อฟังเพราะพ่อแม่ต้องการสอนให้ลูกได้ดี ไม่ควรดื้อรั้นกับพ่อแม่ ลูกที่ดีต้องมีความกตัญญูรู้คุณต่อพ่อแม่ ไม่ทำความเดือดร้อนให้พ่อแม่ ลูกคนไหนเชื่อฟังพ่อแม่ชีวิตก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ ส่วนลูกคนไหนไม่เชื่อฟังพ่อแม่ชีวิตก็จะมีแต่ความทุกข์ยากไม่เจริญรุ่งเรือง

1.21 **มิเฮ้อเอาน้ำที่เหลือกินเทลงอุ๊น้ำคือเก่า น้ำละอึ๊ดกิน**

คำแปล ห้ามนำน้ำที่เหลือดื่มแล้วเทลงตุ่มน้ำเหมือนเดิม จะทำให้ไม่มีน้ำดื่ม

ความหมาย ห้ามนำน้ำที่เหลือจากการดื่มแล้วเทลงตุ่มน้ำ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ไม่มีน้ำดื่ม

วิเคราะห์ความหมาย น้ำที่มีไว้สำหรับใช้ดื่มกินควรเป็นน้ำที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค เมื่อเราดื่มน้ำแล้วน้ำยังเหลืออยู่ในภาชนะ เราไม่ควรนำน้ำที่เหลือเทกลับลงไปในตุ่มหรือภาชนะสำหรับใส่น้ำอีก เพราะอาจทำให้ได้รับเชื้อโรคจากคนที่ดื่มน้ำนี้ได้ ทำให้น้ำดื่มสกปรกไม่น่าดื่ม

1.22 **มิเฮ้อเอาโบ่งเคาะโถ้ยเคาะซามดิ้น มันละมิพออยู่พอกิน**

คำแปล ห้ามนำช้อนเคาะถ้วยเคาะซามเล่น มันจะทำให้ไม่มีกิน

ความหมาย ห้ามนำช้อนเคาะถ้วยซามเล่น เพราะเชื่อว่าจะทำให้ยากจน

วิเคราะห์ความหมาย ช้อนและถ้วยซามเป็นเครื่องครัวสำหรับรับประทานอาหาร ถ้าเรานำมาเคาะเล่นถือว่าเป็นการไม่แสดงความเคารพต่อของใช้เพราะอาจทำให้สิ่งของเสียหายได้ เป็นการสร้างความรำคาญและรบกวนผู้อื่น

1.23 **มิเฮ้อยืนตักเข้าสารหม่าเข้า ละมิพออยู่พอกิน**

คำแปล ห้ามยืนตักข้าวสารแช่ข้าว จะทำให้ไม่มีกินไม่มีใช้

ความหมาย ห้ามยืนตักข้าวสารแช่ข้าว เพราะเชื่อว่าจะทำให้ยากจน

วิเคราะห์ความหมาย ข้าวถือเป็นสิ่งให้คุณ เลี้ยงชีพให้เราคงอยู่ได้ การยืนตักข้าวสารแช่น้ำหรือที่เรียกกันว่า แช่ข้าวนั้น นอกจากจะมองดูไม่เหมาะสมไม่สุภาพเรียบร้อยแล้ว ยังถูกมองว่าเป็นคนไม่เคารพสิ่งให้คุณ และถ้ายืนตักข้าวสารถ้าไม่ระวังข้าวอาจหกตกหล่นลงพื้นอีกด้วย

1.24 **ผู้ญิงมิเฮ้อยืนเยี่ยว แม่ธรณีละฮ้าย**

คำแปล ผู้หญิงห้ามยืนปัสสาวะ แม่ธรณีจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ผู้หญิงห้ามยืนปัสสาวะ เพราะเชื่อว่าพระแม่ธรณีจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ฝึกสอนกิริยามารยาท เพราะผู้หญิงยืนปัสสาวะเป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสมดูไม่สุภาพ ไม่เหมือนการนั่งปัสสาวะ และถ้าผู้หญิงยืนปัสสาวะน้ำปัสสาวะอาจไหลเลอะเทอะเปรอะเปื้อนตามแข้งขาทำความสกปรกให้เสื้อผ้าได้

1.25 **มิเฮ้อย่างโค้มเบอตองห่อเข้าหนม มันละมิสุก**

คำแปล ห้ามเดินข้ามใบตองห่อขนม มันจะไม่สุก

ความหมาย ห้ามเดินข้ามใบตองห่อขนม เพราะเชื่อว่าจะทำให้ขนมไม่สุก

วิเคราะห์ความหมาย ใบตองคือใบกล้วย ในสมัยก่อนสิ่งที่นำมาใช้ในการห่อขนมคือใบตอง การที่ห้ามข้ามใบตองห่อขนมคงจะกลัวว่าอาจจะไปเหยียบใบตองทำให้ใบตองสกปรกเสียหายได้เพราะต้องนำใบตองมาห่อของที่ใช้กิน เป็นการฝึกสอนกิริยามารยาทให้งดงามให้เดินอย่างระมัดระวัง

1.26 **มิเฮ้อย่างโค้มเบ็ด ปลาละมิกินเบ็ด**

คำแปล ห้ามเดินข้ามเบ็ด ปลาจะไม่กินเบ็ด

ความหมาย ห้ามเดินข้ามเบ็ด เพราะเชื่อว่า ปลาจะไม่กินเบ็ด

วิเคราะห์ความหมาย ตัวเบ็ดจะมีความแหลมคม ถ้าเดินไม่ระมัดระวังหรือกระโดดข้ามโดยไม่ระมัดระวังอาจโดนเบ็ดเกี่ยวเป็นอันตรายได้ ต้องการสอนให้มีมารยาทในการเดินให้เดินอย่างระมัดระวัง

1.27 **มิเฮ้อเอาตีนปิดพักกะตู เทวดาละมิเฝ้าพักกะตู**

คำแปล ห้ามเอาเท้าปิดประตู เทวดาจะไม่เฝ้าประตู

ความหมาย ห้ามเอาเท้าปิดประตู เพราะเชื่อว่าเทวดาจะไม่เฝ้าประตู

วิเคราะห์ความหมาย ในการปิดหรือเปิดประตู เราควรใช้มือไม่ควรใช้เท้า เพราะการใช้เท้าปิดเปิดประตูจะมีความรุนแรงกว่าการใช้มือและเป็นกิริยามารยาทที่ไม่ดี อาจทำให้ประตูพังเสียหายได้

1.28 **มิเฮ้อผู้ญิงฮ้องเพลงยามเอ๊ดกิน ละได้โผเฒ่า**

คำแปล ห้ามผู้หญิงร้องเพลงเวลาทำอาหาร จะได้ผัวแก่

ความหมาย ห้ามผู้หญิงร้องเพลงเวลาทำอาหาร เพราะเชื่อว่าจะได้สามีแก่

วิเคราะห์ความหมาย เป็นการสอนลูกผู้หญิงให้ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบในงานที่ทำ การทำงานต้องตั้งใจทำอย่างมีสติ มีสมาธิ เมื่อไรที่ขาดสติก็จะทำให้งานนั้นไม่สำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรืออาจทำให้เสร็จล่าช้า อีกประการหนึ่งการร้องเพลงขณะทำอาหารน้ำลายก็อาจตกลงไปในอาหารก็ได้ ดังนั้นบรรพบุรุษต้องการให้ตั้งใจทำงานใจจดจ่ออยู่กับการทำอาหาร

1.29 **มิเฮ้อเอาซิ่นพาดหน้าต่าง เทวดาละมิอยู่**

คำแปล ห้ามนำเอาผ้าถุงพาดหน้าต่าง เทวดาจะไม่อยู่

ความหมาย_ ห้ามนำเอาผ้าถุงพาดไว้ที่หน้าต่าง เพราะเชื่อว่าเทวดาจะไม่อยู่ปกป้องดูแล

วิเคราะห์ความหมาย มองดูไม่เหมาะสม ใครผ่านไปมาจะไม่น่าดู ผ้าถุงไม่ควรไปอยู่ในที่สูง ถ้าทำแสดงว่าไม่เคารพสถานที่

1.30 มิเฮ้อนั่งขัดตะหมาดฟังเจ้าโคดรบอกสอน ได้ลุละเบาะสอนยะ

คำแปล ห้ามนั่งขัดสมาธิฟังปู่ย่าตายายสั่งสอน มีลูกจะสอนยาก

ความหมาย ห้ามนั่งขัดสมาธิฟังปู่ย่าตายายสั่งสอน เพราะเชื่อว่าถ้ามีลูก ลูกจะไม่เชื่อฟัง

วิเคราะห์ความหมาย เวลานั่งฟังปู่ย่าตายายอบรมสั่งสอนให้นั่งท่าพับเพียบให้เรียบร้อย เพื่อเป็นการแสดงความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อญาติผู้ใหญ่ ให้เป็นคนมีมารยาทเรียบร้อย

1.31 กินเข้าคาคก คาหม้อ ลุละคาท้อง

คำแปล กินข้าวคาครก คาหม้อ ลูกจะคาท้อง

ความหมาย กินข้าวคาครก คาหม้อ เชื่อว่าลูกจะติดอยู่ในท้องไม่ยอมคลอดออกมา

วิเคราะห์ความหมาย การกินข้าวกินอาหารที่อยู่ในหม้อในครกเป็นกิริยามารยาทที่ไม่น่าดู ไม่เหมาะสม เป็นกิริยามารยาทไม่งาม ไม่เรียบร้อย

1.32 กินเข้าบ่ปิดฝาติ๊บเข้า ละได้เม ได้โผแม่ฮ้าง

คำแปล กินข้าวไม่ปิดฝากระติ๊บข้าว จะได้เมียได้ผัวเป็นม่าย

ความหมาย กินข้าวไม่ปิดฝากระติ๊บข้าว เชื่อว่าจะได้ภรรยาได้สามีเป็นม่าย

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการสอนให้เป็นคนรู้จักรับผิดชอบ เมื่อรับประทานข้าวเสร็จแล้วต้องปิดฝากระติ๊บข้าวให้เรียบร้อย เพราะว่าถ้าไม่ปิดฝากล่องข้าวเหนียวอาจทำให้ฝุ่นละหรือแมลงตกลงไป และทำให้ข้าวเหนียวแข็งเพราะถูกลม ทำให้ข้าวเหนียวในกระติ๊บข้าวไม่น่ารับประทาน

1.33 ไปมิลามามิคอบ ผีปอบละบีบคอ

คำแปล ไปไม่ลามาไม่ไหว้ ผีปอบจะมาบีบคอ

ความหมาย ไปไม่ลามาไม่ไหว้ เชื่อว่าผีปอบจะมาบีบคอ

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการสอนคนให้มีความสุภาพอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะให้รู้จักทำความเคารพผู้ที่มีอายุมากกว่า ให้รู้จักไปลามาไหว้

1.34 โหโล้นมิเฮ้อลำ โหดำมิเฮ้อเทศน์ ผีเผดละถามหา

คำแปล พระห้ามร้องรำ คนธรรมดาห้ามเทศน์ ผีเปรตจะถามหา

ความหมาย พระห้ามร้องรำ คนธรรมดาห้ามเทศน์ เพราะเชื่อว่าผีเปรตจะถามหา

วิเคราะห์ความหมาย ให้รู้จักกาลเทศะและมารยาทของตนเอง เป็นการกระทำที่ผิดหน้าที่ของแต่ละคน พระไม่สมควรร้องรำทำเพลง ควรวางตัวให้สำรวม เพราะอยู่ในเพศบรรพชิตต้องอบรมสั่งสอนคนทั่วๆไป เพื่อให้คนทั้งหลายเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา คนธรรมดาก็ควรจะทำมาหากินของตนไป เรื่องสั่งสอนให้เป็นหน้าที่ของพระ ไม่ใช่หน้าที่ของคนธรรมดา ต้องการสอนให้แต่ละคนรู้จักหน้าที่ของตนเองนั่นเอง

1.35 **เส่อบาตรมิเฮ้อถามเจ้าโห ผู้เลอถามผู้นั้นเป็นเผต**

คำแปล ใส่บาตรห้ามถามพระ ผู้ใดถามผู้นั้นเป็นเปรต

ความหมาย ใส่บาตรห้ามถามพระ เพราะเชื่อว่าใครถามคนนั้นจะเป็นเปรต

วิเคราะห์ความหมาย พระภิกษุเป็นบุคคลที่เราควรให้ความเคารพ ไม่ให้ทำตัวตีเสมอ ที่คิดจะคุยสนทนาหยอกล้อคุยเล่นเหมือนคนธรรมดาได้ ถือว่าเป็นการไม่ให้ความเคารพพระภิกษุ เพราะเป็นกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะไม่ควร ต้องการสอนให้รู้จักกาลเทศะ รู้อะไรควรอะไรไม่ควร

1.36 **ลุเพ้อลุเขยมิเฮ้อขึ้นฮ่องพระ ผีเฮือนละฮ้าย**

คำแปล ลูกสะใภ้ลูกเขยห้ามขึ้นห้องพระผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วยได้

ความหมาย ลูกสะใภ้ลูกเขยห้ามขึ้นห้องพระ เพราะเชื่อว่าผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ห้องพระเป็นที่เก็บของมีค่าของครอบครัว กลัวการลักขโมย

1.37 **เอ๊ดกินแล้วมิเฮ้อเอาสากคาคกไว้ ละได้ลูกยะ**

คำแปล ทำอาหารเสร็จห้ามทิ้งสากไว้ในครก จะทำให้คลอดลูกยาก

ความหมาย ทำอาหารเสร็จแล้วห้ามทิ้งสากไว้ในครก เพราะเชื่อว่าจะทำให้คลอดลูกยาก

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการให้เก็บเครื่องครัวให้เรียบร้อยหลังจากทำอาหารเสร็จ ถ้าทิ้งสากไว้ในครกเวลาครกล้มจะทำให้สากทุบครกแตกได้ ต้องการสอนให้เป็นคนที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เก็บของเครื่องใช้ให้เป็นที่เป็นทาง ไม่ให้ทิ้งของไว้เกะกะให้รกหูรกตาแก่ผู้พบเห็น

1.38 **ผู้เลอตัดหนามโป๊ะทาง เกิดชาติหน้าดาละบอด**

คำแปล ผู้ใดตัดหนามขวางทาง เกิดชาติหน้าจะบอด

ความหมาย ผู้ใดตัดไม้ที่มีหนามขวางทาง เพราะเชื่อว่า เกิดชาติหน้าตาจะบอด

วิเคราะห์ความหมาย ทางเดินที่คนใช้ในการสัญจรไปมา เมื่อมีคนนำสิ่งกีดขวางมาวางกั้น ก็จะทำให้ผู้ที่ใช้เส้นทางเกิดความไม่สะดวกสบายในการเดินทาง เป็นการสร้างความ

เดือดร้อนให้กับผู้เดินทาง คือต้องการสอนให้เป็นคนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี ไม่เห็นแก่ตัว

. 1.39 **เป็นผู้ญิงมิเฮ้อนุ่งซิ่นเชิน เทวดาละเส่อกรรม**

คำแปล ผู้หญิงห้ามนุ่งผ้าถุงสั้น เทวดาจะลงโทษ

ความหมาย ผู้หญิงห้ามนุ่งผ้าถุงสั้น เพราะเชื่อว่า เทวดาจะลงโทษ

วิเคราะห์ความหมาย เป็นการสอนในเรื่องการแต่งกายของผู้หญิงให้มีความเป็นกุลสตรี เวลาใส่เสื้อผ้าต้องให้ปกปิดมิดชิด ไม่ให้ใส่สั้นล่อแหลมแก่สายตาผู้คนทั่วไป มองดูไม่สวยงาม ไม่สุภาพ

1.40 **ของสูงมิเฮ้อเอาเว้นต่ำของต่ำมิเฮ้อเอาเว้นสูง มันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ของสูงไม่ให้ไว้ต่ำของต่ำไม่ให้ไว้สูง มันจะทำให้การสร้างฐานะยากลำบาก

ความหมาย ของสูงไม่ให้ไว้ต่ำของต่ำมาให้ไว้สูง เพราะเชื่อว่า จะทำให้การสร้างฐานะยากลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการสอนให้เป็นคนที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความรับผิดชอบไม่มักง่าย มีความละเอียดถี่ถ้วนในการเก็บสิ่งของ

1.41 **มิเฮ้อดื๊กน้อยกินโผ่ มันละเป็นซาง**

คำแปล ห้ามเด็กๆกินกับมาก จะเป็นโรคตาลขโมย

ความหมาย ห้ามเด็กๆกินกับมาก เพราะเชื่อว่า จะเป็นโรคตาลขโมย

วิเคราะห์ความหมาย เป็นการสอนเรื่องการรับประทานให้ถูกหลักโภชนาการ โรคตาลขโมยคือโรคขาดสารอาหารทำให้ตัวผอม พุงป่อง เพราะเวลาเด็กกินอาหารจะชอบกินแต่กับไม่ค่อยกินข้าวทำให้ขาดสารอาหารคาร์โบไฮเดรต คือต้องการสอนให้เด็กกินอาหารให้ครบห้าหมู่

1.42 **มิเฮ้อเล่นโหเดียว มันละเยี่ยวใส่บ่อน**

คำแปล ห้ามเล่นหัวกัน จะทำให้ปัสสาวะรดที่นอน

ความหมาย ห้ามเล่นหัวกัน เพราะเชื่อว่า จะทำให้ปัสสาวะรดที่นอน

วิเคราะห์ความหมาย ศีรษะเราถือว่าเป็นของสูง จะมาเล่นหยอกล้อกันไม่ได้ เกิดเล่นหยอกกันแล้วพลาด ศีรษะได้รับบาดเจ็บจะทำให้สมองได้รับความกระทบกระเทือนเป็นอันตรายได้

1.43 **กินเข้ามิเฮ้อเบ๊อดติ๊บ มันละทุกข์ละยะ**

คำแปล ห้ามกินข้าวหมดกระติ๊บ จะทำให้ยากจน

ความหมาย ห้ามกินข้าวหมดกระติ๊บ เพราะเชื่อว่า จะทำให้ยากจน

วิเคราะห์ความหมาย ถ้ากินข้าวหมดกระติ๊บ เวลาแขกมาบ้านจะไม่มีข้าวให้แขกกินต้องให้เหลือติดกระติ๊บไว้บ้าง

2. คะลำที่วางไว้ให้ปฏิบัติ เพื่อสวัสดิภาพทางกายและทางใจในยามที่ชีวิตไม่เป็นปรกติ เช่น ตั้งครรภ์ หรือคนใกล้ชิดมีอันเป็นไป

2.1 **คนมีลุ มิเฮ้ออาบน้ำกลางคืน มันละเอ๊าะลุยะ**

คำแปล สตรีมีครรภ์ห้ามอาบน้ำในเวลากลางคืน มันจะทำให้คลอดลูกยาก

ความหมาย สตรีมีครรภ์ ห้ามอาบน้ำในเวลากลางคืน เพราะเชื่อว่าจะทำให้คลอดลูกยาก

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยโบราณตามชนบทไม่มีไฟฟ้าใช้ ต้องใช้ ไต้ หรือตะเกียง หญิงมีครรภ์เวลาจะเดินไปอาบน้ำในเวลากลางคืนจะต้องคอยระมัดระวัง เพราะว่าถ้าเดินไม่ระวังเกิดลื่นหกล้มขึ้นมาจะเป็นอันตรายทั้งแม่และลูกที่อยู่ในท้อง จึงห้ามหญิงมีครรภ์อาบน้ำในเวลากลางคืน

2.2 **คนมีลุมิเฮ้อกินจิ๊บกินแจ๊บ มันละเอ๊าะลุยะ**

คำแปล สตรีมีครรภ์ห้ามกินจุกจิก มันจะทำให้คลอดลูกยาก

ความหมาย สตรีมีครรภ์ห้ามกินจุกจิก เพราะเชื่อว่า จะทำให้คลอดลูกยาก

วิเคราะห์ความหมาย สตรีมีครรภ์ควรเลือกกินอาหารที่มีประโยชน์ เพื่อที่อาหารที่กินเข้าไปจะได้ไปบำรุงร่างกายให้มีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งแม่และลูก ไม่ควรกินอาหารตามใจปากหรือกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ เพราะแทนที่กินเข้าไปจะเป็นประโยชน์กลับเป็นโทษต่อร่างกาย

2.3 **คนได้ลุมิฮอดเจ็ดมื้อมิเฮ้อไปฮื้นเฮือนอื่น เขาละไหม**

คำแปล คนที่คลอดลูกยังไม่ครบเจ็ดวันห้ามไปขึ้นบ้านเรือนคนอื่น เขาจะปรับ

ความหมาย คนที่คลอดลูกยังไม่ครบเจ็ดวันห้ามไปขึ้นบ้านเรือนคนอื่น เพราะเชื่อว่าเขาจะปรับ

วิเคราะห์ความหมาย คนที่เพิ่งคลอดลูกใหม่ๆเป็นช่วงที่น้ำคาวปลายังไม่หมด ไม่ควรออกไปไหนควรพักผ่อนอยู่กลับบ้าน กลัวเขาจะรังเกียจ

2.4 **คนมีลุมิเฮ้อกินของผิด มันละผิดโหลุ**

คำแปล สตรีมีครรภ์ห้ามกินของแสลง มันจะผิดหัวลูก

ความหมาย สตรีมีครรภ์ ห้ามกินของแสลง เพราะเชื่อว่าจะไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน

วิเคราะห์ความหมาย สตรีที่มีครรภ์ต้องเลือกกินอาหารที่มีประโยชน์ เพื่อไปบำรุงเด็กที่อยู่ในครรภ์ ไม่ให้กินของผิดสำแดงของแสลงหรือของมึนเมาจะทำให้ไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน

2.5 คนมีลุมิเฮ้อนอนหงาย ผีเฮือนละฮ้าย

คำแปล สตรีมีครรภ์ห้ามนอนหงาย ผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย สตรีมีครรภ์ห้ามนอนหงาย เพราะเชื่อว่าผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย สตรีมีครรภ์โดยเฉพาะครรภ์แก่ นอกจากจะต้องอุ้มท้องในเวลาเดินและยืนแล้ว เวลานอนก็ยังอึดอัดไม่สบายตัว ถ้านอนหงายก็จะยิ่งรู้สึกอึดอัดมาก โบราณจึงห้ามหญิงมีครรภ์นอนหงาย ทั้งนี้ก็เพื่อจะช่วยให้สตรีมีครรภ์คลายความอึดอัดลงบ้าง

2.6 มีลุมิเฮ้ออยู่ซื่อๆเฮ้อไปเฮ้อมา

คำแปล สตรีมีครรภ์ไม่ให้อยู่เฉยๆให้หางานทำ ไม่ให้นอนอยู่เฉยๆ

ความหมาย สตรีมีครรภ์ไม่ให้อยู่เฉยๆ ให้หางานทำ ไม่ให้นอนอยู่เฉยๆ

วิเคราะห์ความหมาย สตรีมีครรภ์ไม่ควรอยู่เฉยๆ ควรจะออกกำลังกายโดยการเดินหรือหางานเบาๆทำ เป็นการออกกำลังกาย จะทำให้ร่างกายแข็งแรงคลอดลูกง่าย

2.7 คนมีลุกินเข้าแล้วเฮ้อฟ้าวลุกฮื้นจากบ่อน

คำแปล สตรีมีครรภ์กินข้าวเสร็จแล้วให้รีบลุกขึ้นจากที่

ความหมาย สตรีมีครรภ์กินข้าวเสร็จแล้วให้รีบลุกขึ้นจากที่ ไม่ให้นั่งกินนาน

วิเคราะห์ความหมาย สตรีมีครรภ์ไม่ควรทำอะไรอืดอาดเฉื่อยชา ให้ทำตัวคล่องแคล่วให้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ให้เป็นคนกระฉับกระเฉง สุขภาพจะได้แข็งแรง เวลาคลอดจะได้คลอดลูกง่าย

2.8 เต้อตาล่างคนอยู่คำเฮ้อเอาหนามโพ๊ะเว้น ย่านผีพรายมาดูดเลอด

คำแปล ใต้ถุนบ้านของคนอยู่ไฟให้นำเอาหนามมาวางไว้ กลัวผีพรายมาดูดเลือด

ความหมาย ใต้ถุนบ้านของคนอยู่ไฟให้นำเอาหนามมาวางไว้ เพราะเชื่อว่า ผีพรายจะมาดูดเลือด

วิเคราะห์ความหมาย เพราะคนที่อยู่ไฟหลังคลอด ต้องดื่มน้ำร้อน และต้องเทน้ำร้อนลงใต้ถุนบ้าน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้คน และสัตว์เลี้ยง ไปอยู่ในบริเวณดังกล่าวแล้วโดนน้ำร้อนได้รับอันตรายได้

2.9. บ่อนอยู่คำมิเฮ้ออยู่เต้อเหา ผีละเอ๊ดเหาตกมาเส่อ

คำแปล ที่สำหรับอยู่ไฟของหญิงหลังคลอดบุตรไม่ให้อยู่ใต้เขาสัตว์ที่ติดอยู่ตาม ฝาผนัง บ้าน ผีจะทำให้เขาสัตว์ตกใส่

ความหมาย สถานที่ที่สำหรับให้หญิงหลังคลอดบุตรอยู่ไฟนั้นห้ามอยู่ใต้เขาสัตว์ที่ติดอยู่ตามฝาผนังบ้าน เพราะมีความเชื่อว่าผีจะทำให้เขาสัตว์ตกใส่

วิเคราะห์ความหมาย สถานที่ที่อยู่ไฟสำหรับหญิงหลังคลอดบุตร ควรจะอยู่ในที่ปลอดภัยไม่ควรให้อยู่ใต้บริเวณที่มีเขาสัตว์เพราะกลัวว่าเขาสัตว์อาจร่วงหล่นใส่ทำให้เป็นอันตรายต่อแม่และลูกได้ คนโบราณจึงห้ามหญิงหลังคลอดอยู่ไฟอยู่ใต้เขาสัตว์

2.10 คนไต้ลุเฮ้ออยู่คำกินน้ำฮ้อนเฮ้อมันได้ คันซั้นโผหละปะ

คำแปล ผู้หญิงที่คลอดลูกให้อยู่ไฟ กินน้ำร้อนให้มันได้ ถ้ากินไม่ได้สามีจะทิ้ง

ความหมาย ผู้หญิงที่คลอดลูกต้องอยู่ไฟ กินน้ำร้อนให้ได้ เพราะเชื่อว่า ถ้ากินไม่ได้สามีจะทิ้ง

วิเคราะห์ความหมาย ผู้หญิงที่คลอดลูกถ้าอยู่ไฟไม่ได้อาจทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บป่วยบ่อย สามีอยากมีเมียน้อยได้ เป็นการสอนลูกผู้หญิงหลังคลอดต้องอยู่ไฟเพื่อที่มดลูกจะได้แห้งเข้าอู่เร็ว และสุขภาพก็จะแข็งแรง

2.11 ตายหุงตายมีแฮง มิเฮ้อกินมิเฮ้อทานมิได้พระสวด มิเฮ้อเอาไว้โดน มันละกลายเป็นผีฮ้าย

คำแปล คนตายโหง ห้ามทำบุญ ไม่ให้เก็บศพไว้นาน มันจะกลายเป็นผีร้าย

ความหมาย เมื่อมีคนตายโหง ห้ามทำบุญ ไม่ให้เก็บศพไว้นาน เพราะมีความเชื่อว่าคนตายโหงจะกลายเป็นผีร้าย

วิเคราะห์ความหมาย เพราะการตายแบบกระทันหันนั้นคนที่ตายร่างกายยังสมบูรณ์ต้องรีบนำไปฝังเพราะจะทำให้เน่าเหม็นได้

2.12 ตายมิเฮ้อเผาวันอังคาร คั้นเผามันละแพ้พี่น้อง

คำแปล ห้ามเผาศพวันอังคาร ถ้าเผาจะทำให้ญาติพี่น้องเจ็บป่วยล้มตาย

ความหมาย ห้ามเผาศพวันอังคาร เพราะเชื่อว่าถ้าเผาจะทำให้ญาติพี่น้องเจ็บป่วย ถือว่าเป็นวันแข็ง ถ้าเผาหรือฝังจะทำให้ผู้ตายมีทุกข์ไม่มีสุข

วิเคราะห์ความหมาย เพราะเชื่อว่าวันอังคารเป็นวันแข็ง หากเผาวันอังคารจะทำให้ญาติพี่น้องเดือดร้อน อยู่ไม่เป็นสุข แต่ถ้าจำเป็นต้องเผาในวันนี้จริงๆ จะต้องทำพิธี

2.13 ตายมิเฮ้อเผาวันเก้ากอง คั้นเผาละตายอี๊เก้าคน

คำแปล ห้ามเผาวันเก้ากอง ถ้าเผาจะมีคนตายเพิ่มอีกเก้าคนซึ่งผู้ไทยถือว่าเป็นวันอุบาทว์

ความหมาย_ โบราณถือว่าถ้าเผาในวันดังกล่าวจะทำให้มีคนตายถึงเก้าศพ เป็นวันเปิดประตูนรก ดังนี้

ปีชวด	ขึ้นแรม 1 ค่ำ เดือน เจียง	ขึ้นแรม 8 ค่ำ
ปีฉลู	ขึ้นแรม 2 ค่ำ เดือน ยี่	ขึ้นแรม 7 ค่ำ
ปีขาล	ขึ้นแรม 3 ค่ำ เดือน สาม	ขึ้นแรม 6 ค่ำ
ปีเถาะ	ขึ้นแรม 4 ค่ำ เดือน สี่	ขึ้นแรม 5 ค่ำ
ปีมะโรง	ขึ้นแรม 5 ค่ำ เดือน ห้า	ขึ้นแรม 4 ค่ำ
ปีมะเส็ง	ขึ้นแรม 6 ค่ำ เดือน หก	ขึ้นแรม 3 ค่ำ
ปีมะเมีย	ขึ้นแรม 7 ค่ำ เดือน เจ็ด	ขึ้นแรม 2 ค่ำ
ปีมะแม	ขึ้นแรม 8 ค่ำ เดือน แปด	ขึ้นแรม 1 ค่ำ
ปีวอก	ขึ้นแรม 9 ค่ำ เดือน เก้า	ขึ้นแรม 12 ค่ำ
ปีระกา	ขึ้นแรม 10 ค่ำ เดือน สิบ	ขึ้นแรม 11 ค่ำ
ปีจอ	ขึ้นแรม 11 ค่ำ เดือน สิบเอ็ด	ขึ้นแรม 10 ค่ำ
ปีกุน	ขึ้นแรม 12 ค่ำ เดือน สิบสอง	ขึ้นแรม 9 ค่ำ

วิเคราะห์ความหมาย เพราะเชื่อว่า วันเก้ากองเป็นวันอุบาทว์ เป็นวันไม่ดี

2.14 ตายมิเฮ้อเผาวันพระ คั้นเผาละมิเห็นหน้าพระเจ้า

คำแปล ไม่ให้เผาศพในวันพระ ถ้าเผาก็จะไม่ได้เห็นหน้าพระเจ้า

ความหมาย ในวันพระห้ามเผาศพ เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าเผาในวันพระผู้ตายจะไม่ได้เห็นหน้าพระพุทธเจ้า

วิเคราะห์ความหมาย ในวันพระต้องการให้คนหยุดทำงานเพื่อไปทำบุญไม่ต้องการให้ไปทำอย่างอื่น

2.15 ตายมิเฮ้อเผาเมือปะเดอน คั้นเผาผู้ตายละตกหม้อละฮก

คำแปล ห้ามเผาศพในวันขึ้น 1 ค่ำ ถ้าเผาผู้ตายจะตกนรก

ความหมาย วันขึ้น 1 ค่ำเป็นวันไม่ดีไม่ให้ทำงานที่ไม่เป็นมงคล

วิเคราะห์ความหมาย วันขึ้น 1 ค่ำเป็นวันไม่ดี เพราะฉะนั้นจึงห้ามทำงานที่ไม่เป็นมงคลต่างๆ

2.16 คนตายเนอหมู่บ้านมิเฮ้อดำเข้า หาฟืน ตำหูก ตบผ้า สะโห คั้นผู้เลอเอ๊ดผีจะเอาไปนำ

คำแปล คนตายในหมู่บ้านไม่ให้ ดำนา ทอผ้า ซักผ้า สระผม ถ้าผู้ใดทำ ผีจะเอาไปอยู่ด้วย

ความหมาย เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านห้าม ดำนา ทอผ้า ซักผ้า สระผม เพราะมีความเชื่อว่าถ้าผู้ใดทำผีจะมาเอาไปอยู่ด้วย

วิเคราะห์ความหมาย การห้ามไม่ให้ทำอะไรเลย คงเป็นเพราะว่าต้องการให้ผู้คนในหมู่บ้านทุกคนในหมู่บ้านต้องไปช่วยงานศพของเพื่อนบ้านคือต้องการให้ทุกคนหยุดทำกิจกรรมของตัวเอง และพากันไปช่วยงานศพ

2.17 ตายหุงดายมีแฮงอยู่นอกบ้านมิเฮ้อเอาเข้าเนอบ้าน เฮ้อเอาไปฝังผีป่าเฮ้วเลย คั้นเอาเข้าบ้าน บ้านเมืองละฮ้อน

คำแปล ตายโหงอยู่นอกบ้านไม่ให้เอาเข้าในบ้านให้เอาไปฝังป่าช้าเลย ถ้านำเข้าบ้าน บ้านเมืองจะเดือดร้อน

ความหมาย เมื่อมีคนตายโหงอยู่นอกบ้านห้ามนำศพเข้าบ้าน เพราะมีความเชื่อว่าถ้านำเข้าบ้านจะทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน

วิเคราะห์ความหมาย เพราะการตายกะทันหันอาจเป็นโรคระบาดจะทำให้ติดต่อคนอื่นได้ จึงต้องรีบนำไปฝัง

2.18 ตายหุงตายมีแฮงมิเฮ้อเอาเว้นโดนเฮ้อฟ้าวเอาไป คั้นเอาเว้นโดนมันละแพ้ญาติพี่น้อง

คำแปล ตายโหงไม่ให้เอาไว้นานให้รีบเอาไป ถ้าเอาไว้นานจะทำให้ญาติพี่น้องเสียชีวิต

ความหมาย คนตายโหงห้ามเอาศพไว้นานให้รีบเอาไปฝัง เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าเอาศพไว้นานจะทำให้ญาติพี่น้องเสียชีวิต

วิเคราะห์ความหมาย กลัวศพเน่าเหม็น เพราะ คนร่างกายยังสมบูรณ์ ตายจะทำให้เน่าเหม็นได้ง่าย

2.19 ตายหุงตายมีแฮงมิเฮ้อเผาเฮ้อฝัง คั้นเผามันละนำญาดิพี่น้อง

คำแปล ตายโหงไม่ให้เผาให้ฝัง ถ้าเผาจะทำให้ญาติพี่น้องจะตายด้วย

ความหมาย ตายโหงห้ามเผาให้นำไปฝัง เพราะมีความเชื่อว่าถ้าเผาญาติพี่น้องจะตายไปด้วย

วิเคราะห์ความหมาย คนที่ร่างกายสมบูรณ์เวลาเผาทำให้ไหม้ช้าและญาตินั้นยังทำใจไม่ได้

2.20 **คั้นเอาคนตายฮอดผีป่าเฮ้วลืมของมิเฮ้อมาเอา คั้นมาเอามันละฮ้อนบ้านฮ้อนเมอง**

คำแปล ถ้านำคนตายไปถึงป่าช้าแล้วลืมของ ถ้ากลับมาเอาจะทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน

ความหมาย ถ้านำคนตายไปถึงป่าช้าแล้วลืมของแล้วห้ามกลับมาเอา เพราะเชื่อว่า จะทำให้บ้านเมืองเดือดร้อน

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการสอนให้เป็นคนรอบรอบ มีการวางแผนในการทำงาน คิดก่อนทำ

2.21 **เวลาเอาคนไปผีป่าเฮ้วเฮ้อเอาตีนไปก่อน คั้นเอาโหไปก่อนผีละย่างเข้าบ้าน**

คำแปล เวลาหามศพไปป่าช้าให้หันเท้าไปก่อน ถ้าเอาหัวไปก่อนผีจะเดินเข้าบ้าน

ความหมาย เวลาหามศพไปป่าช้าให้หันเท้าไปก่อน เพราะเชื่อว่า ถ้าเอาหัวไปก่อนผีจะเดินเข้าบ้าน

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยก่อนการหามศพไปเผาไม่เอาใส่โลง ถ้าหากนำศีรษะออกก่อนคนหามย่อมเห็นหน้าศพชัด คนโบราณเกรงว่าคนหามจะเกิดความกลัวทำให้สุขภาพจิตเสีย จึงให้หามศพเอาเท้าออกก่อน

2.22. **ผู้หญิงท้องเญ่อจะออกมิเฮ้อไปงานศพ คั้นผู้เลอไปผีละเอ๊ดเฮ้อลุน้อย**

คำแปล ผู้หญิงท้องแก่ใกล้คลอดไม่ให้ไปงานศพ ถ้าผู้ใดไปผีจะทำให้เด็กในครรภ์ได้รับอันตราย

ความหมาย ผู้หญิงท้องแก่ใกล้คลอดห้ามไปงานศพ เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดไปผีจะทำให้เด็กในครรภ์ได้รับอันตราย

วิเคราะห์ความหมาย เพราะว่าในงานศพจะมีแต่ความโศกเศร้าและต้องวุ่นวายในการช่วยงานจึงกลัวว่าถ้าเกิดคลอดขึ้นมาในงานศพจะทำให้มีความยุ่งยากมากขึ้น

2.23 **คนโป้ยคนมิสบายมิเฮ้อไปงานศพ**

คำแปล คนป่วยคนไม่สบายห้ามไปงานศพ

ความหมาย อาจทำให้อาการทรุดหนักหรือมีจิตใจหดหู่ไม่เข้มแข็ง

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการให้คนไข้ได้พักผ่อนอยู่กับบ้าน ไม่ต้องการให้ไปเห็นภาพที่สลดหดหู่ จะทำให้สุขภาพกายสุขภาพใจทรุดหนักลงกว่าเก่าได้

2.24 คนตายหุงตายมีแฮงเวลาฝังเฮ้อโค่มหน้าลงดิน คั้นมิแม่นโค่มหน้ามันละนำมาเอาญาติพี่น้องตายนำ

คำแปล คนตายโหงเวลาฝังให้คว่ำหน้าลงดิน ถ้าไม่คว่ำหน้าผีจะตามมาเอาญาติพี่น้องตายด้วย

ความหมาย คนตายโหงเวลาฝังให้คว่ำหน้าลงดิน เพราะเชื่อว่า ถ้าไม่คว่ำหน้าผีจะตามมาเอาญาติพี่น้องตายด้วย

วิเคราะห์ความหมาย ถ้านอนหงายแล้วเอ็นหดแขนขาอาจจะโผล่ขึ้นมาจากหลุม ทำให้น่ากลัวสำหรับผู้มาพบเห็น

2.25 มิเฮ้อลอดตาลางเฮือนผีผู้ตาย คั้นลอดละเห็นผีผู้ตาย

คำแปล ไม่ให้ลอดใต้ถุนบ้านผู้ตาย ถ้าลอดจะเห็นผี

ความหมาย ห้ามเดินผ่านใต้ถุนบ้านผู้ตาย เพราะเชื่อว่าถ้าลอดจะเห็นผี

วิเคราะห์ความหมาย น้ำในศพอาจหยดหรือร่วงลงใส่ได้

2.26 เฮือนคนดายมิเฮ้อปัดเฮือน คั้นปัดเฮือนผีละฮ้ายผีละเข้าสิงบ้าน

คำแปล บ้านคนตายห้ามปัดกวาดเรือน ถ้าปัดกวาดเรือนผีจะโกรธว่าไม่ให้เกียรติและผีก็จะเข้าสิงผู้คน

ความหมาย_บ้านคนตายห้ามปัดกวาดเรือน เพราะเชื่อว่า ถ้าปัดกวาดเรือนผีจะโกรธว่าไม่ให้เกียรติและผีก็จะเข้าสิงผู้คน

วิเคราะห์ความหมาย ห้ามกวาดบ้านขณะที่ยังมีศพอยู่บนบ้าน น่าจะเป็นเพราะว่าถึงแม้จะกวาดอย่างไรก็ไม่สะอาด เนื่องจากคนที่ไปช่วยงานยังเทียวไปมาตลอด ฉะนั้นถ้ากวาดนอกจากจะดูเหมือนไม่ต้อนรับแขก

2.27 ญาติที่ฮ้องไห้อย่าเฮ้อน้ำตาตกเส่อผู้ตาย ผู้ตายละเป็นโห่ง

คำแปล ญาติที่ร้องไห้อย่าให้น้ำตาตกใส่ผู้ตาย ผู้ตายจะเป็นห่วง

ความหมาย ญาติที่ร้องไห้อย่าให้น้ำตาตกใส่ผู้ตาย เชื่อว่า ผู้ตายจะเป็นห่วง

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยก่อนคนตายไม่มีการฉีดยา สภาพศพเน่าเหม็นถ้ายิ่งมีบุตรหลานมากยิ่งไว้นานหลายวันเพื่อคอยบุตรหลานให้พร้อมหน้าพร้อมตา การตั้งศพจึงมักเป็น 3-7 วัน ยิ่งเก็บศพไว้นานก็ยิ่งเหม็นเน่ามีเชื้อโรค ฉะนั้นถ้าบุตรหลานร้องไห้จนน้ำตาย้อยลงในโลงศพหรือถูกศพก็แสดงว่าต้องก้มลงไปจนติดโลง ผู้ร้องไห้อาจได้รับเชื้อโรคต่างๆ จากศพได้

2.28 มิเฮ้อดำนา เกี่ยวข้าว เอ๊ดเวะวันพระเญ่อ คั้นเอ๊ดผีบ้านละโกรธ

คำแปล ห้ามดำนา เกี่ยวข้าว ในวันพระ ถ้าทำผีบ้านจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามดำนา เกี่ยวข้าว ในวันพระ เพราะเชื่อว่าผีบ้านจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย อาชีพทำไร่ทำนาเป็นอาชีพที่ไม่มีวันหยุด เพราะต้องรีบทำให้แล้วเสร็จโดยเร็ว บรรพบุรุษจึงคิดอุบายเพื่อให้คนและสัตว์ได้หยุดพักผ่อน โดยการให้หยุดทำนา เกี่ยวข้าวในวันพระ เพื่อที่คนจะได้ไปทำบุญตักบาตรและสัตว์ก็จะได้พักผ่อน

2.29 **มิเฮ้อเอ๊ดไฮ่ฝ้ายปนไฮ่งา คั้นผู้เลอเอ๊ดตาละบอด**

คำแปล ห้ามทำไร่ฝ้ายปนกับไร่งา ถ้าผู้ใดทำตาจะบอด

ความหมาย ห้ามทำไร่ฝ้ายปนกับไร่งา เพราะเชื่อว่าตาจะบอด

วิเคราะห์ความหมาย เพราะว่าการปลูกฝ้ายพร้อมกับงา เวลาสุกก็จะสุกพร้อมกัน ทำให้ผู้ปลูกไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ทัน อาจทำให้เสียประโยชน์ทั้งสองอย่าง เพราะว่าฝ้ายกับงาจะสุกพร้อมกันถ้าเก็บอย่างหนึ่ง อย่างหนึ่งจะร่วงทิ้ง

2.30 **มิเฮ้อเอาแนวเค่องปุ๊ของฝังเต้อเฮือนคนตายในปีนั้น คั้นเอามาปุ๊ผู้ตายละมานำเอา**

คำแปล ไม่ให้เอาพันธุ์พืชฝังใต้บ้านเรือนของคนตาย ถ้านำมาปลูกผู้ตายจะมาเอาชีวิต

ความหมาย ไม่ให้เอาพันธุ์พืชฝังใต้บ้านเรือนของคนตาย เพราะเชื่อว่า ถ้านำมาปลูกผู้ตายจะมาเอาชีวิต

วิเคราะห์ความหมาย เพราะกลัวการติดเชื้อโรคผู้ตาย

2.31 **คั้นฮอดเดอนหกก่อนละลงไฮ่ลงนาด้องเล้งผีปู่ตาที่ดอนหอก่อน คั้นมิเล้งมันละแพ้โงแพ้โคย**

คำแปล เมื่อถึงเดือนหกก่อนที่จะทำนาต้องทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษเสียก่อน ถ้าไม่เลี้ยง จะทำให้วัวควายเจ็บป่วย

ความหมาย เมื่อถึงเดือนหกก่อนที่จะทำนาต้องทำพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษเสียก่อน เพราะเชื่อว่าถ้าไม่เลี้ยงจะทำให้วัวควายเจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและความเป็นศิริมงคล

2.32 **คั้นฮอดเดอนสิบสองเล้งหื้น คือเลี้ยงผีปู่ตาที่ดอนหอก่อน คั้นมิเล้งหื้นผีละเอ๊ดเฮ้อ**

คำแปล พอถึงเดือนสิบสองทำพิธีเลี้ยงขึ้นผีบรรพบุรุษ ถ้าไม่เลี้ยงผีจะทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย พอถึงเดือนสิบสองทำพิธีเลี้ยงขึ้นผีบรรพบุรุษ เพราะเชื่อว่าถ้าไม่เลี้ยงผีจะทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นศิริมงคล

2.33 **ทุ่งนาผู้ไทละมีผีตาแฮก ละต้องเลี้ยงลงกับเลี้ยงหื้น คั้นมิเล้งเข้ามิพออยู่พอกิน**

คำแปล ทุ่งนาของผู้ไทยจะมีผีรักษาทุ่งนา จะต้องมีการเลี้ยงก่อนลงทำนาและก็เลี้ยงขึ้น หลังจากเสร็จจากการทำนา ถ้าไม่เลี้ย ข้าวจะไม่พอกิน

ความหมาย_ทุ่งนาของผู้ไทยจะมีผีรักษาทุ่งนา จะต้องเลี้ยงก่อนลงทำนาและก็เลี้ยงขึ้นหลังจากเสร็จจากการทำนา เพราะเชื่อว่า ถ้าไม่เลี้ย ข้าวจะไม่พอกิน

วิเคราะห์ความหมาย เป็นการแสดงความกตัญญูต่อผีตาแฮก เพราะชาวผู้ไทยถือว่าผีตาแฮกเป็นผีรักษาทุ่งนา มีหน้าที่ดูแลรักษาทุ่งนาให้ชาวนา

2.34 **มิเฮ้อซื้อโงซื้อโคย ช้างม้าเนอเดอนดับ คั้นซื้อมันละเล้งมิลุ**

คำแปล ห้ามซื้อวัว ควาย ช้าง ม้า ในคืนเดือนมืด ถ้าซื้อมาเลี้ยงจะได้พันธุ์ที่ไม่ดี

ความหมาย ห้ามซื้อวัว ควาย ช้าง ม้า ในคืนเดือนมืด เพราะเชื่อว่าจะได้พันธุ์สัตว์ที่ไม่เจริญพันธุ์

วิเคราะห์ความหมาย เพราะในสมัยก่อนยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ในคืนเดือนมืด เวลาจะไปไหนก็ไม่ค่อยสะดวก เวลาไปซื้อช้าง ม้า วัว ควาย ถ้ามันหายจะตามหาลำบากเพราะเดือนมันมืดจึงไม่สมควรซื้อในคืนเดือนมืด

2.35 **มิเฮ้อซื้อไก่หยองเข้ามาเลี้ยงเนอเฮือน คั้นซื้อมาเล้งมันละเอ๊ดเฮ้อคอบโควุ่นวาย**

คำแปล ห้ามซื้อไก่หยองเข้ามาเลี้ยงในบ้าน ถ้าซื้อมาเลี้ยงมันจะทำให้ครอบครัววุ่นวาย

ความหมาย ห้ามซื้อไก่หยองเข้ามาเลี้ยงในบ้าน เพราะเชื่อว่ามันจะทำให้ครอบครัววุ่นวาย

วิเคราะห์ความหมาย ไม่ต้องการให้เลี้ยงเพราะไก่หยองเป็นไก่ที่มีขนพองฟูไม่สวยงาม

2.36 **มิเฮ้อซื้อโคยหน้าแว้ ตีนซาง หางตอก คั้นซื้อมาเล้งมันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ห้ามซื้อควายหน้าขาว ตีนลายมีดอกสีขาว หางขาว ถ้าซื้อมาเลี้ยงจะทำให้ครอบครัวเกิดภัยพิบัติ

ความหมาย ห้ามซื้อควายหน้าขาว ตีนลายมีดอกสีขาว หางขาว เพราะเชื่อว่าจะทำให้ครอบครัวเกิดภัยพิบัติ

วิเคราะห์ความหมาย เป็นลักษณะของควายที่ไม่ดีแปลกไม่ควรนำมาเลี้ยงไว้

2.37 **มิเฮ้อขายโคยยามนา คั้นผู้เลอขายมันละตกหม้อละฮก**

คำแปล ห้ามขายควายในช่วงเวลาทำนา ถ้าผู้ใดขายจะทำให้ตกนรก

ความหมาย ห้ามขายควายในช่วงทำนา เพราะเชื่อว่าจะทำให้ตกนรก

วิเคราะห์ความหมาย ควายเป็นสัตว์ที่ใช้ทำนามาตั้งแต่โบราณกาล ในสมัยก่อนเรายังไม่มีรถไถนา ควายจึงเป็นสัตว์ที่สำคัญที่สุดในการทำนา เพราะฉะนั้นถ้าใครขายควายในช่วงฤดูกาลทำนา เชื่อว่าจะต้องตกนรก เพราะถือว่าเป็นการตัดเส้นทางทำมาหากิน ในฤดูกาลทำนาชาวนาต้องใช้ควายทำนา จึงห้ามขายควายในฤดูกาลทำนา

2.38 **มิเฮ้อขายโงขายโคยแม่เถ้า คั้นเฒ่าเฮ้อตายเอง คั้นผู้เลอค้าหรือขายผู้นั้นละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ห้ามขายวัวควายที่แก่มากแล้วคือปล่อยให้ตายตามอายุขัย ถ้าผู้ใดค้าหรือขาย ผู้นั้นจะสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

ความหมาย ห้ามขายวัวควายที่แก่มากแล้วคือปล่อยให้ตายตามอายุขัย เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดขายผู้นั้นจะสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย วัวควายเป็นสัตว์ที่มีบุญคุณต่อเรามากช่วยไถนาให้กับชาวนาได้ปลูกข้าวกินชั่วลูกชั่วหลาน และเมื่อมันแก่เฒ่าแล้วไม่ควรนำมันไปขาย ปล่อยให้มันตายตามอายุขัยของมัน เป็นการสอนให้รู้ถึงบุญคุณของสัตว์ ให้มีความเมตตาต่อสัตว์

2.39 **ขายโงขายโคยมิเฮ้อขายเคาะขายกะโหล่งนำ คั้นผู้เลอขายผู้นั้นละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ขายวัวขายควายห้ามขายกระดิ่งห้อยคอวัวควาย ถ้าผู้ใดขายผู้นั้นจะสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

ความหมาย ขายวัวขายควายห้ามขายกระดิ่งห้อยคอวัวควาย เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดขายผู้นั้นจะสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย กระดิ่งห้อยคอวัวควายเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นอาชีพอย่างหนึ่งของชาวผู้ไทยคือเลี้ยงสัตว์ ในสมัยก่อนเลี้ยงวัวควายต้องผูกกระดิ่งไว้ที่คอวัวควายเพื่อจะได้รู้ว่าวัวควายที่เราเลี้ยงอยู่ที่ไหน เพราะฉะนั้นเวลาขายวัวควายจะไม่ขายกระดิ่งผูกคอไปด้วย

2.40 **มิเฮ้อฆ่าเน้อที่กำลังให้นมลูก คั้นผู้เลอฆ่าผู้นั้นละพลัดพรากจากคอบโค**

คำแปล ห้ามฆ่าสัตว์ที่กำลังให้นมลูก ถ้าผู้ใดฆ่าผู้นั้นจะต้องพลัดพรากจากครอบครัว

ความหมาย ห้ามฆ่าสัตว์ที่กำลังให้นมลูก เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดฆ่าผู้นั้นจะต้องพลัดพรากจากครอบครัว

วิเคราะห์ความหมาย การฆ่าสัตว์ที่กำลังมีลูกน้อยถือว่าเป็นการพรากลูกพรากแม่ เมื่อแม่ถูกฆ่าตายลูกก็ต้องอดนม อดอาหารและก็ตายทำให้สัตว์สูญพันธุ์ได้ ต้องการให้มีความรักใคร่เมตตาสงสารสัตว์ ไม่ให้ทำร้ายสัตว์

2.41 มิเฮ้อเอาเข้าหมากกล้ามาเอ๊ดแนว คั้นผู้เลอเอามาเอ๊ดเข้าละอี๊ดละเยอะ

คำแปล ห้ามนำพันธุ์ข้าวที่เหลือเลือกแล้วนำมาปลูก ถ้าผู้ใดนำมาปลูกจะทำให้มีข้าวน้อย

ความหมาย ห้ามนำพันธุ์ข้าวที่เหลือเลือกแล้วนำมาปลูก เพราะเชื่อว่าจะทำให้มีข้าวน้อย

วิเคราะห์ความหมาย พันธุ์ข้าวที่เหลือจากการคัดเลือกแล้ว จะเป็นพันธุ์ข้าวที่ไม่สวยงามและไม่สมบูรณ์ นำมาปลูกก็ไม่เจริญงอกงาม จึงไม่ควรนำมาเป็นพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

2.42 ทิตปุเอาโห จันทร์เสาร์ ปุเอาด้น คารปุเอาเบอ พุธศุกร์เอาหน่อผล พฤหัสปุเอามะเอาโฮง คั้นปุ๊มิเสิ่งมื้อมันละมิได้อยู่มิได้กิน

คำแปล วันอาทิตย์ปลูกพืชได้หัว จันทร์และเสาร์ปลูกได้ลำต้นงาม อังคารปลูกได้ใบงาม พุธและศุกร์ปลูกได้หน่อและผลงาม พฤหัสบดีปลูกได้รวงงาม ถ้าปลูกไม่ตรงวันมันจะไม่ออกดอกออกผล

ความหมาย วันอาทิตย์ปลูกพืชได้หัว จันทร์และเสาร์ปลูกได้ลำต้นงาม อังคารปลูกได้ใบงาม พุธและศุกร์ปลูกได้หน่อและผลงาม พฤหัสบดีปลูกได้รวงงาม เพราะเชื่อว่าถ้าปลูกไม่ตรงวันมันจะไม่ออกดอกออกผล

วิเคราะห์ความหมาย คือไม่ต้องการให้ทำอะไรหลายๆอย่างพร้อมๆกันเพราะจะทำให้ได้ผลไม่เต็มที่ ควรทำอะไรอย่างเดียวก็ให้ดีไปเลย ไม่ใช่ทำหลายอย่างพร้อมกันแต่ไม่ได้ผลสักอย่าง ให้รู้จักทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งและก็ตั้งใจทำ ผลที่ตามมาก็จะดี

2.43 ซื้อโง โคย ช้าง ม้า มา เฮ้อเอาน้ำมิ่น น้ำหอมมาฮดเอา คั้นผู้เลอเอ๊ดมันละเล้งโงโคยลุ

คำแปล ซื้อวัว ควาย ช้าง ม้า มาให้เอาน้ำขมิ้น น้ำหอมมาพรม ถ้าผู้ใดทำจะทำให้วัว ควาย ช้าง ม้า ขยายพันธุ์ได้ดี

ความหมาย_ซื้อวัว ควาย ช้าง ม้า มาให้เอาน้ำขมิ้น น้ำหอมมาพรม เพราะเชื่อว่าจะทำให้สัตว์ที่ซื้อมาขยายพันธุ์ได้ดี

วิเคราะห์ความหมาย การที่เราซื้อสัตว์มาเลี้ยงใช้งาน เราต้องดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการให้อาหาร ที่หลับนอน หรือเมื่อสัตว์เป็นโรคต้องดูแลรักษา เป็นการแสดงความมีน้ำใจความรักใคร่ความเมตตาต่อสัตว์

2.44 แหย่โกน มิเฮ้อเอาไม้คาโกนเว้น คั้นผู้เลอคาเว้นดาละบอด

คำแปล นำไม้ไปแหย่หาสัตว์ในโพรงไม้ห้ามทิ้งไม้คาไว้ ถ้าผู้ใดทิ้งไม้คาไว้ตาจะบอด

ความหมาย นำไม้ไปแหย่หาสัตว์ในโพรงไม้ห้ามทิ้งไม้คาไว้ เพราะเชื่อว่าตาจะบอด

วิเคราะห์ความหมาย เวลาไปล่าสัตว์ที่อยู่ตามโพรงไม้ต้องใช้ไม้แหย่ สัตว์จึงจะวิ่งออกมา เมื่อสัตว์ออกไปแล้ว ต้องนำไม้ที่ไปแหย่ออกด้วย เพราะจะทำให้สัตว์เข้าไปอยู่ในโพรงไม้ไม่ได้อีก

2.45 มิเฮ้อนำยิงหมูไซ คั้นผู้เลอยิงผีป่าละเอ๊ดเฮ้อ

คำแปล ห้ามตามยิงหมูที่ได้รับบาดเจ็บ ถ้าผู้ใดยิงผีป่าจะมาทำร้าย

ความหมาย ห้ามตามยิงหมูที่รับบาดเจ็บ เพราะเชื่อว่าผีป่าจะมาทำร้าย

วิเคราะห์ความหมาย หมูป่าที่ได้รับบาดเจ็บมันจะดุร้ายมากมันจะสู้สุดชีวิต เพราะฉะนั้นเวลาตามล่าต้องระวังอันตรายให้มากๆ ไม่ให้เข้าใกล้หมูป่าที่ได้รับบาดเจ็บ

2.46 มิเฮ้อยึดอาชีพต่อไก่เลี้ยงพ่อ ต่อนกเลี้ยงแม่ คั้นผู้เลอเอ๊ดผู้นั้นละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น

คำแปล ห้ามยึดอาชีพต่อไก่และต่อนกเลี้ยงพ่อแม่ ถ้าผู้ใดทำผู้นั้นจะสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

ความหมาย ห้ามยึดอาชีพต่อไก่และต่อนกเลี้ยงพ่อแม่ เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดทำผู้นั้นจะสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย เพราะเป็นอาชีพที่ไม่ยั่งยืนไม่ควรยึดเป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัว

2.47 คั้นมิเฒ่ามิเฮ้อปุ๊ต้นมะพร้าว คั้นผู้เลอปุ๊มะพร้าวเป็นมะ ผู้นั้นมิอยู่ดี

คำแปล ถ้ายังไม่แก่เฒ่าห้ามปลูกต้นมะพร้าว ถ้าผู้ใดปลูกมะพร้าวเป็นผล ผู้นั้นจะเดือดร้อน

ความหมาย ถ้ายังไม่แก่เฒ่าห้ามปลูกต้นมะพร้าว เพราะเชื่อว่า ถ้าผู้ใดปลูกมะพร้าวเป็นผลผู้นั้นจะเดือดร้อน

วิเคราะห์ความหมาย การปลูกมะพร้าวต้องใช้เวลานานจึงจะได้กินผล จึงให้คนแก่เฒ่าปลูกเพราะมีความใจเย็นกว่าเด็กหรือหนุ่มสาวปลูก เพราะยังอยู่ในวัยที่ใจร้อน ให้ปลูกต้นไม้ชนิดอื่นดีกว่า

2.48 คั้นมิเฒ่ามิเฮ้อปุ๊ไม้ไผ่บ้าน คั้นผู้เลอปุ๊ไม้ไผ่พอเป็นไม้หามผีผู้นั้นอยู่มิดี

คำแปล ถ้ายังไม่แก่เฒ่าห้ามปลูกไม้ไผ่บ้าน ถ้าผู้ใดปลูกไม้ไผ่พอเป็นไม้หามผีผู้นั้นจะอยู่อย่างไม่มีความสุข

ความหมาย ถ้ายังไม่แก่เฒ่าห้ามปลูกไม้ไผ่บ้าน เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดปลูกไม้ไผ่พอเป็นไม้หามผีผู้นั้นจะอยู่อย่างไม่มีความสุข

วิเคราะห์ความหมาย ไม้ไผ่บ้านโตช้าต้องให้คนแก่เฒ่าที่มีความใจเย็นปลูก ห้ามวัยรุ่นหรือเด็กปลูกเพราะใจร้อนจะไม่ค่อยสนใจดูแลต้นไม้

2.49 มิเฮ้อปุ๊ไม้ไผ่เนอบริเวณเฮือน ยักษ์เนอก่อไผ่ละมากินคน

คำแปล ห้ามปลูกไม้ไผ่ในบริเวณบ้านเรือน ยักษ์ในก่อไผ่จะมากินคน

ความหมาย ห้ามปลูกไม้ไผ่ในบริเวณบ้านเรือน เพราะเชื่อว่า ยักษ์ในก่อไผ่จะมากินคน

วิเคราะห์ความหมาย ต้นไผ่มีหนามอาจเป็นอันตรายต่อเด็กที่ไปเล่นอยู่ใกล้ๆ และกลัวว่าใบไผ่ที่แห้งและกอไผ่จะเป็นเชื้อเพลิงทำให้ไฟไหม้บ้านได้

2.50 มิเฮ้อปุ๊เฮือนโกมตอ คั้นปุ๊เจ้าของเฮือนละมีอันเป็นไป

คำแปล ห้ามปลูกเรือนคร่อมตอ ถ้าปลูกเจ้าของเรือนจะมีอันเป็นไป

ความหมาย ไม่ให้ปลูกเรือนคร่อมตอไม้ เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าปลูกเจ้าของบ้านจะเสียชีวิต

วิเคราะห์ความหมาย ไม่ต้องการให้ปลูกเรือนคร่อมตอไม้ เพราะตอไม้เมื่อผุพังอาจทำให้บ้านพังเสียหาย หรือถ้าเป็นตอของต้นไม้ที่ยังไม่ตายก็อาจจะงอกสูงขึ้นมากีดขวางได้ และทำให้เกะกะพื้นที่ใต้ถุนบ้าน ทำให้การใช้บริเวณใต้ถุนไม่สะดวกในการใช้ทำประโยชน์

2.51 มิเฮ้อหลังคาเฮือนโกมเล้าเข้า คั้นโกมเล้าเข้าเจ้าของเฮือนมิอยู่ดีมีแฮง

คำแปล ไม่ให้สร้างบ้านที่มีหลังคาครอบยุ้งข้าว ถ้าสร้างหลังคาครอบยุ้งข้าวเจ้าของบ้านจะเจ็บไข้ได้ป่วย

ความหมาย ห้ามสร้างบ้านที่มีหลังคายื่นไปครอบยุ้งข้าว เพราะเชื่อว่าถ้าสร้างครอบยุ้งข้าวแล้วเจ้าของบ้านจะเจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ยุ้งข้าว คือสถานที่ที่สำหรับเก็บข้าว ย่อมต้องมีฝุ่นละอองข้าวเต็มไปหมด เวลาเราเก็บข้าวไว้ในยุ้งข้าว ฝุ่นละอองข้าวก็จะปลิวเข้ามาในบ้านทำให้บ้านเรือนสกปรก ฝุ่นละอองทำให้เกิดระคายเคือง จึงไม่ควรสร้างบ้านติดกับยุ้งข้าว

2.52 มิเฮ้อปุ๊เฮือนโกมโพนโป๊ะ คั้นผู้เลอปุ๊มันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น

คำแปล ไม่ให้ปลูกเรือนคร่อมจอมปลวก ถ้าผู้ใดปลูกจะทำให้สร้างฐานะครอบครัวลำบาก

ความหมาย ห้ามปลูกบ้านเรือนคร่อมจอมปลวก เพราะเชื่อว่าถ้าใครปลูกคร่อมจอมปลวกแล้วจะทำให้ฐานะทางครอบครัวไม่เจริญรุ่งเรือง สร้างครอบครัวลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย จอมปลวกอาจยังมีตัวปลวกอาศัยอยู่ ถ้าเราไปสร้างบ้านคร่อมจอมปลวก จอมปลวกอาจจะทำบ้านเรือนเสียหายได้

2.53 **มิเฮ้อปุ๊เฮือนโกมส้าง สระ โห้ย หนอง คั้นผู้เลอปุ๊ผีเงอะละเอ๊ดเฮ้อ**

คำแปล ไม่ให้ปลูกเรือนคร่อม บ่อ สระ ห้วย หนอง ถ้าผู้ใดปลูกผีเงือกจะมาทำร้ายครอบครัว

ความหมาย ห้ามปลูกเรือนคร่อม บ่อน้ำ สระ ห้วย หนอง เพราะเชื่อว่าถ้าใครปลูกแล้วผีเงือกจะมาทำร้ายครอบครัว

วิเคราะห์ความหมาย การที่เราปลูกบ้านใกล้แหล่งน้ำอาจจะทำให้แผ่นดินทรุดสร้างความเสียหายแก่บ้านเรือนได้

2.54 **มิเฮ้อเอาไม้เล้าเข้ามาเอ๊ดเฮือน คั้นผู้เลอเอ๊ดมันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ไม่ให้นำเอาไม้ที่สร้างฉางข้าวแล้วมาสร้างเรือน ถ้าผู้ใดนำมาสร้างจะทำให้การสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้ที่ใช้สร้างยุ้งข้าวแล้วนำมาสร้างบ้านเรือน เพราะเชื่อว่าถ้าคนใดนำมาสร้างจะทำให้ฐานะทางครอบครัวไม่เจริญรุ่งเรือง สร้างครอบครัวลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย ยุ้งข้าวเป็นที่เก็บข้าวจะมีแต่ฝุ่นละอองข้าว ถ้าเรานำไม้มาสร้างบ้านมันจะทำให้ระคายเคืองทำให้คันได้ และไม้ที่ใช้สร้างยุ้งข้าวเป็นไม้ที่ไม่ค่อยแข็งแรงทนทาน จึงไม่ควรนำไม้ที่สร้างยุ้งข้าวนำมาสร้างบ้าน

2.55 **มิเฮ้อเอาไม้ฟ้าผ่ามาเอ๊ดเฮือน คั้นผู้เลอเอ๊ดมันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ห้ามนำเอาไม้ที่ถูกฟ้าผ่านำมาสร้างบ้านเรือน ถ้าผู้ใดนำมาสร้างจะทำให้การสร้างฐานะทางครอบครัวยากลำบาก

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้ที่ถูกฟ้าผ่านำมาสร้างบ้านเรือน เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดนำมาสร้างบ้านจะทำให้การสร้างฐานะทางครอบครัวยากลำบาก ไม่มีความเจริญรุ่งเรือง

วิเคราะห์ความหมาย การสร้างบ้านไม่ได้สร้างกันบ่อยนักและจะต้องอาศัยอยู่ตลอดชีวิต จึงควรเลือกไม้ที่แข็งแรงทนทานมาปลูก ดังนั้นจึงไม่สมควรเลือกไม้ที่ถูกฟ้าผ่ามาปลูกบ้าน เพราะไม้ที่ถูกฟ้าผ่าเป็นไม้ที่ไม่คงทนแข็งแรงถาวร ไม่เหมาะที่จะนำมาสร้างบ้าน

2.56 มิเฮ้อม้างเฮือนหลังเญ่อมาเอ๊ดเฮือนหลังน้อย คั้นเอามาเอ๊ดมันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น

คำแปล ห้ามรื้อเรือนหลังใหญ่มาสร้างเรือนหลังเล็ก ถ้านำมาสร้างมันจะทำให้การสร้างฐานะครอบครัวยากลำบาก

ความหมาย ห้ามรื้อบ้านเรือนหลังใหญ่มาสร้างบ้านหลังเล็ก เพราะเชื่อว่าถ้านำมาสร้างมันจะทำให้การสร้างฐานะทางครอบครัวยากลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย ไม้ที่รื้อมาจากบ้านหลังใหญ่จะเหลือและเกิดความเสียหายได้

2.57 **มิเฮ้อปุ๊เฮือนโกมทางเทียว คั้นปุ๊เทวดาละมิเบิ่ง**

คำแปล ห้ามปลูกเรือนคร่อมบริเวณทางคนสัญจรไปมา ถ้าปลูกเทวดาจะไม่ปกป้องดูแล

ความหมาย ห้ามปลูกบ้านเรือนคร่อมบริเวณทางคนสัญจรไปมา เพราะเชื่อว่าเทวดาจะไม่มาปกป้องดูแลรักษา

วิเคราะห์ความหมาย การปลูกบ้านเรือนคร่อมทาง ที่มีคนใช้สัญจรไปมา ทำให้คนที่เขาใช้ในการเดินทางลำบากในการเดินทาง คือคนสมัยก่อนต้องการสอนคนที่จะสร้างบ้านเรือนให้เป็นผู้มีน้ำใจไม่เห็นแก่ตัว ให้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้คนที่ใช้เส้นมีความสะดวกสบายในการเดินทาง

2.58 **มิเฮ้อเอ๊ตกะไดเสิ่งฮ่อง คั้นเอ๊ดมันละผิดผีเฮือน**

คำแปล ห้ามสร้างบันไดตรงห้องเก็บของ ถ้าสร้างจะทำให้ผีบ้านผีเรือนโกรธ

ความหมาย ห้ามสร้างบันไดบ้านตรงห้องเก็บของ เพราะเชื่อว่าผีบ้านผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วยได้

วิเคราะห์ความหมาย เพราะห้องเก็บของเป็นที่เก็บสิ่งของสำคัญของบ้านถ้าสร้างบันไดใกล้ห้องจะทำให้สะดวกในการลักขโมย โจรผู้ร้ายขึ้นบ้านได้ง่าย

2.59 **มิเฮ้อเอ๊ดกะไดขั้นคู่ คั้นเอ๊ดเจ้าบ้านมิได้อยู่**

คำแปล ห้ามสร้างบันไดเป็นเลขคู่ ถ้าสร้างเจ้าของจะมีอันเป็นไป

ความหมาย ห้ามสร้างบันไดเป็นเลขคู่ เพราะเชื่อว่า ถ้าสร้างเจ้าของจะมีอันเป็นไป

วิเคราะห์ความหมาย เพราะชาวผู้ไทยเชื่อว่าเลขคี่ยังมีชีวิตอยู่ส่วนเลขคู่คือคนที่ตายแล้ว

2.60 **มิเฮ้อเอาไม้ที่จมเต้อน้ำมาเอ๊ดเฮือน คั้นเอามาผีเงอะละเอ๊ดเฮ้อ**

คำแปล ห้ามนำเอาไม้ที่อยู่ใต้น้ำมาสร้างบ้านเรือน ถ้านำมาสร้างผีเงือกจะมาทำร้ายครอบครัว

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้ที่อยู่ใต้น้ำมาสร้างบ้านเรือน เพราะเชื่อว่าผีเงือกจะมาทำร้ายครอบครัว

วิเคราะห์ความหมาย ไม้ที่อยู่ใต้น้ำเวลาจะเอาขึ้นมาลำบากหรืออาจจะเกิดอันตรายได้

2.61 มิเฮ้อเอาไม้ไฟไหม้มาเอ๊ดเฮือน คั้นเอาเอ๊ดมันละฮ้อนละฮน

คำแปล ห้ามนำไม้ที่ถูกไฟไหม้มาสร้างบ้านเรือน ถ้านำมาสร้างจะมีแต่ความเดือดร้อน

ความหมาย ห้ามนำไม้ที่ถูกไฟไหม้มาสร้างบ้านเรือน เพราะเชื่อว่าจะมีแต่ความเดือดร้อน

วิเคราะห์ความหมาย เพราะว่าไม้ที่ถูกไฟไหม้แล้วจะทำให้เป็นไม้ที่ไม่คงทนแข็งแรง

2.62 มิเฮ้อเอาไม้ปลายกุดมาเอ๊ดเฮือน คั้นเอาเอ๊ดเฮือนมันละกุดมันละเฮน

คำแปล ห้ามนำเอาไม้ปลายกุดมาสร้างบ้าน ถ้านำมาสร้างจะทำให้ครอบไม่เจริญรุ่งเรือง

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้ปลายกุดมาสร้างบ้าน เพราะเชื่อว่าถ้านำมาสร้างจะทำให้ครอบครัวไม่เจริญรุ่งเรือง

วิเคราะห์ความหมาย ไม้ปลายด้วนคือไม้ที่ผุพังไม่แข็งแรง ไม่เหมาะที่จะนำมาสร้างบ้านเรือน

2.63 มิเฮ้อหันพักกะตูเฮือน หน้าต่างเฮือนเสิ่งพักกะตูเล้า คั้นเอ๊ดเข้าละมิได้หลาย

คำแปล ห้ามสร้างประตูเรือน หน้าต่างเรือน ตรงกับประตูฉางข้าว ถ้าสร้างจะทำให้ได้ข้าวไม่มาก

ความหมาย ห้ามสร้างประตูบ้าน หน้าต่างบ้าน ตรงกับประตูยุ้งข้าว เพราะเชื่อว่าจะทำให้ได้ข้าวไม่มาก

วิเคราะห์ความหมาย ยุ้งข้าวจะมีข้าวและฝุ่นละอองข้าว ถ้าเราสร้างประตูบ้านหรือหน้าต่างบ้านตรงกับประตูยุ้งข้าวจะทำให้ฝุ่นละอองข้าวเข้าไปในบ้าน

2.64 มิเฮ้อปุ๊เฮือนเต้อต้นไม้เญ่อ คั้นปุ๊มันละมิอยู่ดีมีแฮง

คำแปล ห้ามปลูกเรือนใต้ต้นไม้ใหญ่ ถ้าปลูกจะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย

ความหมาย ห้ามปลูกบ้านเรือนใต้ต้นไม้ใหญ่ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ถ้าปลูกบ้านใต้ต้นไม้ใหญ่เวลาเกิดลมพายุพัดต้นไม้หักโค่นอาจล้มทับบ้านทำให้บ้านพังเกิดความเสียหาย

2.65 มิเฮ้อปุ๊เฮือนเนอตินแทงโลง คั้นปุ๊เจ้าของเฮือนละล้มตาย

คำแปล ห้ามปลูกเรือนในที่ดินสามเหลี่ยม ถ้าปลูก เจ้าของเรือนจะเสียชีวิต

ความหมาย ห้ามปลูกบ้านเรือนในที่ดินสามเหลี่ยม เพราะเชื่อว่าเจ้าของบ้านจะเสียชีวิต

วิเคราะห์ความหมาย ที่ดินสามเหลี่ยมไม่ให้ปลูกบ้าน เป็นดินที่ไม่สวยไม่เหมาะในการปลูกบ้าน

2.66 **มิเฮ้อเอาไม้เถียงนามาเอ๊ดเฮือน คั้นเอามาเอ๊ดเจ้าของมิอยู่ดีมีแฮง**

คำแปล ห้ามนำไม้ที่สร้างกระท่อมมาสร้างบ้าน ถ้านำมาสร้างเจ้าของจะเจ็บไข้ได้ป่วย

ความหมาย ห้ามนำไม้ที่สร้างกระท่อมมาสร้างบ้าน เพราะเชื่อว่าเจ้าของบ้านจะเจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ไม้ที่ใช้สร้างกระท่อมเป็นไม้ที่ไม่แข็งแรงคงทนถาวร และเป็นไม้ที่ไม่สวย จึงไม่ควรนำมาสร้างบ้าน

2.67 **มิเฮ้อหามผีตายโค้มโข ผีตายละมิได้เกิด**

คำแปล ห้ามหามผีข้ามขัว ผีจะไม่ได้เกิด

ความหมาย ห้ามหามผีข้ามสะพาน เพราะเชื่อว่าผีจะไม่ได้เกิด

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยโบราณสะพานข้ามลำห้วยใช้ไม้ท่อนเดียวข้าม ถ้าหามศพข้ามจะทำให้ศพตกน้ำได้ และทำให้เป็นการยากลำบากในการหามศพด้วย

2.68 **มิเฮ้อนอนเส่อขื่อ มันเป็นบ่อนนอนผีตาย**

คำแปล ห้ามนอนตรงขื่อของบ้าน มันเป็นที่นอนของผี

ความหมาย ห้ามนอนตรงขื่อของบ้าน เพราะเชื่อว่าเป็นที่นอนของผี

วิเคราะห์ความหมาย ไม่ต้องการให้นอนตรงกับขื่อของบ้านเพราะถ้าขื่อหักอาจเป็นอันตรายได้ และการนอนตรงขื่อก็ไม่เหมาะเพราะจะอยู่บริเวณกลางบ้านทำให้กีดขวางการทำงานของผู้อื่นได้

2.69 **มิเฮ้อแบะโขนแบะพ้าฮื้นเฮือน ผีเฮือนละฮ้าย**

คำแปล ห้ามแบกขวาน มีด ขึ้นเรือน ผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามแบกขวาน มีด ขึ้นเรือน เพราะเชื่อว่าผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ในการถือของมีคมขึ้นบ้านจะต้องมีความระมัดระวังในการถือ เพราะกลัวลื่นหกล้มที่บันได จะทำให้เกิดอุบัติเหตุเป็นอันตรายได้

2.70 **มิเฮ้อแบะไม้ทางปายไปก่อน ผีบ้านละฮ้าย**

คำแปล ห้ามแบกไม้เอาปลายไม้ไปก่อน ผีบ้านจะทำให้เจ็บป่วยได้

ความหมาย ห้ามแบกไม้เอาปลายไม้ไปก่อน เพราะเชื่อว่าผีบ้านจะทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย เพราะว่าการแบกไม้ทางปลายไปก่อนต้องใช้แรงมากกว่าการแบกไม้ทางโคน เนื่องจากไม้ทางปลายจะเบา ไม้ทางโคนจะมีน้ำหนักมากกว่า ดังนั้นการแบกไม้ทางปลายน้ำหนักของไม้จะไปอยู่ที่ทางโคน ทำให้แบกไม้ต้องใช้กำลังมากกว่าเดิม

2.71 มิเฮ้อยิงปืน จุตบั้งโพะเนอหมู่บ้าน ผีปู่ตาละฮ้าย

คำแปล ห้ามยิงปืน จุดพลุในหมู่บ้าน ผีบรรพบุรุษจะโกรธและทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามยิงปืน จุดพลุในบ้าน เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะโกรธและทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย ชาวผู้ไทยจะยึดถือเสียงปืนเป็นเสียงสัญญาณบอกความไม่ดี อาจมีการเสียชีวิต หรือมีโจรผู้ร้าย

2.72 มิเฮ้อนั่งตันพักกะตู ผีเฮือนละฮ้าย

คำแปล ห้ามนั่งขวางประตู ผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามนั่งขวางประตู เพราะเชื่อว่า ผีเรือนจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย การนั่งตรงประตูถ้าลมพัดประตูอาจโดนทำให้ได้รับบาดเจ็บได้ และเป็นการนั่งกีดขวางทางคนเข้าออก ทำให้เกิดความไม่สะดวก

2.73 มิเฮ้อนั่งตันกะได ผีละซุกตกกะได

คำแปล ห้ามนั่งขวางบันได ผีจะผลักตกบันได

ความหมาย ห้ามนั่งขวางบันได เพราะเชื่อว่าผีจะผลักตกบันได

วิเคราะห์ความหมาย บันไดเป็นทางขึ้นทางลง ถ้าไปนั่งขวางก็จะทำให้กีดขวางเวลาคนจะขึ้นจะลงทำให้เกิดความไม่สะดวกและทำให้ลำบากเวลาขึ้นลง อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุเป็นอันตรายได้

2.74 มิเฮ้อผิวปากเส่อคมพ้า ฟ้าละผ่าโห

คำแปล ห้ามผิวปากใส่คมมีด ฟ้าจะผ่าหัว

ความหมาย ห้ามผิวปากใส่คมมีด เพราะเชื่อว่าฟ้าจะผ่า

วิเคราะห์ความหมาย มีดเป็นของคม ไม่ควรนำมาเล่น ไม่ให้เล่นกับของมีคมถ้าหกล้มจะทำให้มีดบาดปากทำให้ได้รับบาดเจ็บได้

2.75 ดิ๊กน้อยมิเฮ้อดิ้นกลางทาง ผีละซุกเส่อรถ

คำแปล เด็กๆห้ามเล่นกลางถนน ผีจะผลักใส่รถ

ความหมาย เด็กๆห้ามเล่นกลางถนน เพราะเชื่อว่าผีจะผลักเด็กใส่รถ

วิเคราะห์ความหมาย เด็กๆไม่ควรมาเล่นกลางถนนเพราะมันอันตรายกีดขวางทางรถเวลาขับไปมาบนถนน อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้

2.76 มิเฮ้อนั่งเอาตีนเหยียบขี้ไฟ ละผิดผีขี้ไฟ

คำแปล ห้ามเอาเท้าเหยียบที่สำหรับก่อไฟ จะทำให้ผีขี้ไฟโกรธ

ความหมาย ห้ามเอาเท้าเหยียบที่สำหรับก่อไฟ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ผีขี้ไฟโกรธ

วิเคราะห์ความหมาย กลัวหกล้มแล้วโดนไฟไหม้

2.77 **มิเฮ้อฝังหลักโฮ้ทั้งปาย ฟ้าละผ่าโห**

คำแปล ห้ามฝังหลักรั้วทางปลาย ฟ้าจะผ่าหัว

ความหมาย ห้ามฝังหลักรั้วทางปลาย เพราะเชื่อว่าฟ้าจะผ่า

วิเคราะห์ความหมาย ด้านปลายเล็ก ด้านโคนโต จะทำให้หลักรั้วโค่นล้มได้ง่าย

2.78 **ดิ๊กน้อยมิเฮ้อส่องส้าง เงอะละดึงลงส้าง**

คำแปล ห้ามเด็กก้มดูบ่อน้ำ เงือกจะดึงลงบ่อน้ำ

ความหมาย ห้ามเด็กก้มดูบ่อน้ำ เพราะเชื่อว่าเงือกจะดึงลงบ่อน้ำ

วิเคราะห์ความหมาย ไม่ให้เด็กก้มมองบ่อน้ำหรือไปเล่นใกล้บ่อน้ำ เพราะอาจทำให้ตกบ่อน้ำได้

2.79 **มิเฮ้อดิ้นหางหมา มันละกินไก่**

คำแปล ห้ามเล่นหางหมา มันจะกินไก่

ความหมาย ห้ามเล่นหางหมา เพราะเชื่อว่าหมาจะกินไก่

วิเคราะห์ความหมาย ถ้าจับหรือไปหยอกเล่นหางหมามันรำคาญอาจจะกัดได้

2.80 **ผู้เลอเตะเฮือนเพซาน มันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น**

คำแปล ผู้ใดเตะบ้านเรือน มันจะทำให้การสร้างฐานะยากลำบาก

ความหมาย ผู้ใดเตะบ้านเรือน เชื่อว่า จะทำให้การสร้างฐานะยากลำบาก

วิเคราะห์ความหมาย บ้านเรือนเป็นที่พักอาศัยที่ให้เราได้อยู่อาศัยกันแดด กันฝน การเตะบ้านเรือนเป็นกิริยาที่ไม่เหมาะสม ไม่เรียบร้อย เพราะเท้าเป็นของต่ำ เป็นการทำลายสิ่งของที่ให้คุณประโยชน์

2.81 **มิเฮ้อแก่งค้อนใส่ต้นมะขามหวาน มันละเป็นมะขามส้ม**

คำแปล ห้ามขว้างค้อนใส่ต้นมะขามหวาน มันจะกลายเป็นมะขามเปรี้ยว

ความหมาย ห้ามขว้างค้อนใส่ต้นมะขามหวาน เพราะเชื่อว่ามะขามหวานจะกลายเป็นมะขามเปรี้ยว

วิเคราะห์ความหมาย ค้อนจะหล่นลงใส่คนทำให้ได้รับอันตรายหรืออาจทำให้ต้นมะขามเสียหายได้

2.82 มิเห้อหันประตูเล้าไปทางดาวช้างเญ่อ (ทิศเหนือ) คั้นเอ๊ดเข้าละอี๊ดละเยอะ

คำแปล ห้ามหันประตูยุ้งข้าวไปทางทิศเหนือ จะทำให้ได้ข้าวน้อย

ความหมาย ห้ามหันประตูยุ้งข้าวไปทางทิศเหนือ เพราะเชื่อว่าจะทำให้ได้ข้าวน้อย

วิเคราะห์ความหมาย ทิศเหนือแสงดวงอาทิตย์ไม่เข้ายุ้งข้าว จะทำให้ข้าวอับชื้นได้

2.83 ตีโงตีโคยคาคอก เล้งโงเล้งโคยมิลุ

คำแปล ตีวัวตีควายในคอก ทำให้วัวควายไม่เจริญพันธุ์

ความหมาย ตีวัวตีควายในคอก เชื่อว่าทำให้วัวควายไม่เจริญพันธุ์ ทำให้วัวควายไม่อยากอยู่ในคอกเพราะถูกตีหรือทำร้าย

วิเคราะห์ความหมาย วัวควายเป็นสัตว์ให้คุณ ให้แรงงานต่อเรา การไปตีเป็นกิริยาไม่เหมาะไม่ควร แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นไม่นึกถึงคุณประโยชน์ของสัตว์เหล่านี้

2.84 ดิ๊กน้อยมิเฮ้อกินเตอไก่ มันละปิ๊กมันละหนา

คำแปล เด็กๆห้ามกินกึ๋นไก่ มันจะทำให้เป็นคนโง่

ความหมาย เด็กๆห้ามกินกึ๋นไก่ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เป็นคนโง่

วิเคราะห์ความหมาย กึ๋นไก่มันแข็งเด็กเคี้ยวลำบากทำให้ย่อยยากจึงห้ามเด็กกิน

2.85 ตาเง็นตกแล้วมิเฮ้อเอาเงินมานับ เงินมันละมิอยู่นำเฮา

คำแปล เวลาพระอาทิตย์ตกดิน ห้ามนำเงินออกมานับเงินจะไม่อยู่กับเรา

ความหมาย เวลาพระอาทิตย์ตกดินห้ามนำเงินออกมานับ เพราะเชื่อว่า เงินจะไม่อยู่กับเรา

วิเคราะห์ความหมาย ในเวลากลางคืน ไม่ควรนำเงินออกมานับ กลัวพวกลักขโมยจะได้ยินแล้วแอบมาลักขโมยเงินได้ ให้มีความรอบคอบในการเก็บรักษาเงิน

2.86 มีลุมิเฮ้อกินของมึนเมา มันสิลุลุก

คำแปล สตรีมีครรภ์ห้ามดื่มของมึนเมา มันจะไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน

ความหมาย สตรีมีครรภ์ห้ามดื่มของมึนเมา เพราะเชื่อว่า จะไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน

วิเคราะห์ความหมาย การที่สตรีมีครรภ์ดื่มของมึนเมาจะทำให้สุขภาพร่างกายไม่ดี และยังส่งผลไปถึงลูกในครรภ์ด้วย อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในท้องได้

2.87 คนล้มมิเฮ้อข้าม เทวดาละเส่อกรรม

คำแปล คนล้มห้ามข้าม เทวดาจะลงโทษ

ความหมาย คนล้มห้ามข้าม เพราะเชื่อว่า เทวดาจะลงโทษ

วิเคราะห์ความหมาย คนที่ยากจนหรือคนที่ตกต่ำลง ไม่ควรไปดูถูกเหยียดหยาม ควรจะเห็นใจ และแสดงความมีน้ำใจต่อกัน

2.88 โมยนึ่งเข้าขาดมิเฮ้อถิ้มเฮ้อเผา ละกลายเป็นผีพรายดูดเลิด

คำแปล หวดนึ่งข้าวขาดห้ามทิ้ง จะกลายเป็นผีพรายดูดเลือด

ความหมาย หวดนึ่งข้าวขาดห้ามทิ้ง เพราะเชื่อว่า จะกลายเป็นผีพรายดูดเลือด

วิเคราะห์ความหมาย ถ้านำไปทิ้งจะทำให้รกรุงรัง เกะกะ และทำให้สกปรก ควรนำไปเผา

2.89 มิเฮ้อตำเข้าวันอาทิตย์ เข้าละเบ๊อดเล้า

คำแปล ห้ามตำข้าววันอาทิตย์ ข้าวจะหมดยุ้งข้าว

ความหมาย ห้ามตำข้าววันอาทิตย์ เพราะเชื่อว่า ข้าวจะหมดยุ้งข้าว

วิเคราะห์ความหมาย วันอาทิตย์เป็นวันพระแม่โพสพ จึงไม่ให้ตำข้าวในวันนี้ เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

2.90 มิเฮ้อหาฮากยายามผีตกป่า มันมิเป็นยา

คำแปล ห้ามหาสมุนไพรในเวลาบ่าย 3 โมง มันจะไม่เป็นยา

ความหมาย ห้ามหาสมุนไพรในเวลาบ่าย 3 โมง เพราะเชื่อว่า มันจะไม่เป็นยา

วิเคราะห์ความหมาย เพราะช่วงเวลาบ่าย 2-3 โมง อากาศยังร้อนอยู่

2.91 ดึ๊กน้อยมิเฮ้อกินไข่ฮ้างฮัง มันละเอ้มิฮื้น

คำแปล เด็ก ๆ ห้ามกินไข่ที่ฟักไม่ออก มันจะทำให้แต่งตัวไม่สวย

ความหมาย เด็ก ๆ ห้ามกินไข่ที่ฟักไม่ออก เพราะเชื่อว่าจะทำให้แต่งตัวไม่สวย

วิเคราะห์ความหมาย ไข่เน่ากินแล้วมันเหม็นและเป็นไข่ที่ไม่มีประโยชน์

2.92 นั่งอยู่ซานเฮือนมิให้หย่อนขาลงเด้อล่าง ผีละดึงขา

คำแปล นั่งอยู่ชานเรือนห้ามหย่อนขาลงข้างล่าง ผีจะดึงขา

ความหมาย นั่งอยู่ชานเรือนห้ามหย่อนขาลงข้างล่าง เพราะเชื่อว่า ผีจะดึงขา

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยก่อนการสร้างบ้านเรือนจะเป็นบ้านชั้นเดียวยกพื้นสูงมีใต้ถุนบ้าน และมีชานเรือนเพราะฉะนั้น เวลาเด็กนั่งที่ชานเรือนชอบห้อยขา จึงอาจเป็นอันตรายทำให้เด็กตกบ้านได้

3. คะลำที่วางไว้ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 มิเฮ้อเอาไม้ต้นเดียวกันไปเอ๊ดเฮือนสองหลัง คั้นผู้เลอเอ๊ดมันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น

คำแปล ห้ามนำเอาไม้ต้นเดียวกันไปสร้างเรือนสองหลัง ถ้าผู้ใดนำมาสร้างจะทำให้สร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้ต้นเดียวกันไปสร้างบ้านสองหลัง เพราะเชื่อว่าถ้าผู้ใดนำมาสร้างจะทำให้การสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก ไม่มีความเจริญ

วิเคราะห์ความหมาย ไม่ต้องการให้แบ่งไม้จากต้นไม้ต้นเดียวกันนำไปสร้างบ้าน เพราะถ้ามีการแบ่งไม้อาจจะทำให้ไม้ไม่พอในการสร้างบ้านบ้าน

3.2 **มิเฮ้อเอาไม้แยงเงามาเอ๊ดเฮือน คั้นเอามาเอ๊ดเฮือนผีเงอะละเอ๊ดเฮ้อ**

คำแปล ห้ามนำเอาไม้ที่อยู่ริมน้ำมาสร้างบ้านเรือน ถ้านำมาสร้างผีเงือกจะมาทำร้ายครอบครัว

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้ที่อยู่ริมน้ำมาสร้างบ้านเรือน เพราะเชื่อว่าถ้านำมาสร้างผีเงือกจะมาทำร้ายครอบครัว

วิเคราะห์ความหมาย ต้นไม้ที่อยู่ริมห้วยหนอง คลอง บึง เวลาตัดโค่นก็ลำบาก ตัดต้นไม้แล้ว ต้นไม้จะจมลงในน้ำจะทำให้ยากในการขนย้ายต้นไม้ ทำให้ยุ่งยากในการโค่น การตัด การขนย้าย จึงไม่สมควรนำมาสร้างบ้าน

3.3 **มิเฮ้อเอาไม้โพธิ์ไม้ไฮมาเอ๊ดเฮือน เพราะเป็นไม้ที่มีเทวดาอาศัยอยู่**

คำแปล ห้ามนำไม้จากต้นโพธิ์และต้นไทรมาสร้างบ้าน เพราะเป็นไม้ที่มีเทวดาอาศัยอยู่

ความหมาย ห้ามนำไม้จากต้นโพธิ์และต้นไทรมาสร้างบ้าน เพราะเชื่อว่าเป็นต้นไม้ที่มีเทวดาอาศัยอยู่ และเป็นการสอนให้ช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้

วิเคราะห์ความหมาย ต้นโพธิ์และต้นไทรเป็นไม้ที่ไม่แข็งแรงไม่เหมาะในการนำมาสร้างบ้านเรือน

3.4 **เก็บเห็ดมิเฮ้อตัดดีนเห็ดคาตอ เสือละขบ**

คำแปล ในการเก็บเห็ดให้เก็บทั้งดอกทั้งโคน ถ้าเก็บแต่ดอกเสือจะมากัด

ความหมาย ในการเก็บเห็ดให้เก็บทั้งดอกทั้งโคน เพราะเชื่อว่าถ้าเก็บแต่ดอกเสือจะมากัด

วิเคราะห์ความหมาย เพราะถ้าโคนเห็ดติดอยู่ที่ตอไม้หรือขอนไม้จะทำให้เห็ดไม่ออกอีก

3.5 **มิเฮ้อเยี่ยวลงน้ำ ผีน้ำละฮ้าย**

คำแปล ห้ามปัสสาวะลงในน้ำ ผีน้ำจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

ความหมาย ห้ามปัสสาวะลงในน้ำ เพราะเชื่อว่า ผีน้ำจะโกรธทำให้เจ็บป่วย

วิเคราะห์ความหมาย เป็นกิริยามารยาทไม่สุภาพ เป็นการทำน้ำให้สกปรก

3.6 มิเฮ้อซักผ้าเต้อโห้ย เงอะละดึงลงน้ำ

คำแปล ห้ามซักผ้าในหนองน้ำ เงือกจะดึงลงน้ำ

ความหมาย ห้ามซักผ้าในหนองน้ำ เพราะเชื่อว่าเงือกจะดึงลงน้ำ

วิเคราะห์ความหมาย การซักผ้าในแหล่งน้ำทำให้น้ำสกปรก ทำให้สัตว์น้ำตาย ทำให้น้ำเน่าเสีย ต้องช่วยกันอนุรักษ์แหล่งน้ำ

3.7 มิเฮ้อเอาไม้เทิงโพนมาเอ๊ดเฮือน เพราะไม้เทิงโพนมีผีรักษา

คำแปล ห้ามนำเอาไม้บนจอมปลวกมาสร้างบ้าน เพราะไม้บนจอมปลวกมีผีรักษา

ความหมาย ห้ามนำเอาไม้บนจอมปลวกมาสร้างบ้าน เพราะเชื่อว่าไม้บนจอมปลวกมีผีรักษา

วิเคราะห์ความหมาย ไม้ที่เกิดเหนือจอมปลวก ถ้านำมาสร้างบ้านเรือนตัวปลวกอาจจะติดมากับไม้และขยายพันธุ์นำความเดือดร้อนเสียหายมาให้ในภายหลังได้ จึงไม่ควรนำไม้ที่เกิดเหนือจอมปลวกมาสร้างบ้าน

4. คะลำที่วางไว้ เพื่อรักษาสังคมให้มั่นคงปึกแผ่น

4.1 เมมิเฮ้อกินเข้าก่อนโผ มันมิดี

คำแปล ภรรยาไม่ให้กินข้าวก่อนสามีมันไม่ดี

ความหมาย ห้ามภรรยากินข้าวก่อนสามี มันไม่ดี เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่เหมาะไม่ควร

วิเคราะห์ความหมาย สามีเป็นหัวหน้าครอบครัวมีหน้าที่ต้องออกไปทำงานข้างนอกเพื่อนำเงินมาเลี้ยงครอบครัว ภรรยาอยู่บ้านเป็นแม่บ้านมีหน้าที่ทำอาหารไว้รอสามีหลังจากเสร็จจากการทำงาน ภรรยาต้องรอกินข้าวพร้อมสามีเป็นการให้เกียรติสามีและเพื่อให้สามีภรรยากินข้าวพร้อมกัน เพื่อความอบอุ่นของครอบครัว

4.2 ผู้เป็นเมไฟเนอมิเฮ้อนำออก ไฟนอกมิเฮ้อนำเข้า

คำแปล ผู้ที่เป็นภรรยาไม่ให้นำไฟในออกไฟนอกไม่ให้นำเข้า

ความหมาย ผู้ที่เป็นภรรยาไม่ควรนำเรื่องที่ไม่ดีภายในครอบครัวไปเล่าให้คนอื่นฟังและห้ามนำเรื่องไม่ดีจากนอกบ้านมาเล่าให้คนในครอบครัวฟัง

วิเคราะห์ความหมาย ต้องการให้ภรรยาเป็นแม่ศรีเรือนไม่ให้นำเรื่องที่ไม่ดีภายในครอบครัวไปเล่าให้คนอื่นฟังและก็ไม่ควรนำเรื่องที่ไม่ดีจากข้างนอกนำมาเล่าให้คนในครอบครัวฟัง เพราะจะทำให้เกิดความวุ่นวายภายในครอบครัว ทำให้ครอบครัวไม่มีความสุข

4.3 เมเฮ้อนอนต่ำโก่โผ มันจังส้างปู๋หื้น

คำแปล ภรรยาให้นอนต่ำกว่าสามี จะทำให้การสร้างครอบครัวเจริญรุ่งเรือง

ความหมาย_ภรรยาให้นอนต่ำกว่าสามี เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้การสร้างครอบครัวมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง

วิเคราะห์ความหมาย ในสมัยโบราณสามีเป็นผู้นำครอบครัว ภรรยาเป็นผู้ตามต้องให้ความเคารพสามีให้เกียรติสามีไม่ทำตัวดีเสมอสามีซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว

4.4 ผู้ญิงกินตีนไก่ มันละเข่เอาโผเหา

คำแปล ห้ามผู้หญิงกินตีนไก่ มันจะได้แย่งสามีคนอื่น

ความหมาย ไม่ให้ผู้หญิงกินตีนไก่ เพราะมีความเชื่อว่าถ้ากินตีนไก่แล้วจะไปแย่งสามีคนอื่น

วิเคราะห์ความหมาย เพราะว่าตีนไก่ไม่มีเนื้อไม่ควรกิน เพราะว่าผู้หญิงต้องกินอาหารที่มีประโยชน์ต้องกินประเภทเนื้อ นม ไข่ เพื่อไปบำรุงร่างกายเพราะต้องสร้างน้ำนมให้ลูกดื่ม

4.5 มิเฮ้อเอาขี้เงื่อนให้โผกิน มันละส้างมิลุกปุ๊กมิหื้น

คำแปล ไม่ให้นำอาหารที่เหลือให้สามีกิน มันจะทำให้การสร้างฐานะทางครอบครัวลำบาก

ความหมาย_ ห้ามนำอาหารที่เหลือกินแล้วนำไปให้สามีกิน เพราะมีความเชื่อว่าถ้านำไปให้สามีกินแล้วจะทำให้ฐานะทางครอบครัวไม่เจริญรุ่งเรือง

วิเคราะห์ความหมาย เพราะว่าอาหารที่เหลือกินแล้วอาจจะเป็นอาหารที่ไม่อร่อย ไม่มีคุณภาพ ไม่น่ากิน เป็นการไม่ให้เกียรติสามี ไม่เคารพสามี

4.6 เอาเมน้อยฮ้อยเมปาย ผีเฮือนละคั้นคอ

คำแปล มีเมียเล็กเมียน้อย ผีเรือนจะมาบีบคอ

ความหมาย ห้ามมีภรรยาหลายคน เพราะเชื่อว่าถ้ามีภรรยาหลายคนผีเรือนจะมาเอาชีวิต

วิเคราะห์ความหมาย ให้เป็นผู้มีสติในการครองเรือนไม่ให้มักมากในกามรมณ์ ไม่ให้มีภรรยาหลายคน เพราะการมีภรรยาหลายคนจะทำให้ครอบครัววุ่นวาย ไม่มีความสงบสุข

4.7 โผไปหาเงินเมอยู่เฮือนตัดผมแต่งหน้า โผละหาเงินมิหมาน

คำแปล ผัวไปหาเงินเมียอยู่บ้านตัดผมแต่งหน้า ผัวจะหาเงินไม่ได้

ความหมาย สามีไปหาเงินภรรยาอยู่บ้านแต่งตัว เชื่อว่าสามีจะหาเงินไม่ได้

วิเคราะห์ความหมาย เพื่อบอกให้รู้ว่าสามีไปหาเงินอย่างลำบาก ภรรยาต้องรู้จักประหยัดอดออม ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

4.8 พี่น้องมาเยี่ยมมิเฮ้อเอ๊ดเป็ดก๊าบปันพี่น้องกิน มันละซังเดว

คำแปล ถ้าญาติมาเยี่ยมห้ามนำเป็ดมาทำอาหารให้กิน จะทำให้รังเกียจกัน

ความหมาย ถ้าญาติมาเยี่ยมห้ามนำเป็ดมาทำอาหารให้กิน เพราะเชื่อว่า จะทำให้รังเกียจกัน

วิเคราะห์ความหมาย เป็ดเป็นสัตว์ที่ทำอาหารยาก ต้องใช้เวลานานในการทำ จะทำให้ญาติพี่น้องหิวและทนกับความหิวข้าวไม่ไหว อาจเกิดการทะเลาะกันได้

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคผนวก ค

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ชื่อและสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน เดือน ปี .....

เรื่องที่สัมภาษณ์.....

คำถามของผู้สัมภาษณ์.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อคะลำ.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะของผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีต่อคะลำ.....

.....

.....

ข้อสังเกตของผู้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับปัญหา.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

รูปภาพ

ภาพที่ 1 นางหงษา อุ้ยวงค์

ภาพที่ 2 นางศศิธร ใยพันธ์

ภาพที่ 3 นายเดช สาราโรช

ภาพที่ 4 นาวสหวัน สาราโรช

ภาพที่ 5 นางสถัน อินธิบาล

ภาพที่ 6 นางอำนวย ใยพันธ์

ภาพที่ 7 นายสุรชาติ บัวคำ ผู้ใหญ่บ้าน

ภาพที่ 8 นางเย็นจิตร อุ้ยวงค์

ภาพที่ 9 นางปราณี ใยพันธ์

ภาพที่ 10 นางประกอบ ใยพันธ์

ภาพที่ 11 นายบุญเลิศ กำสี

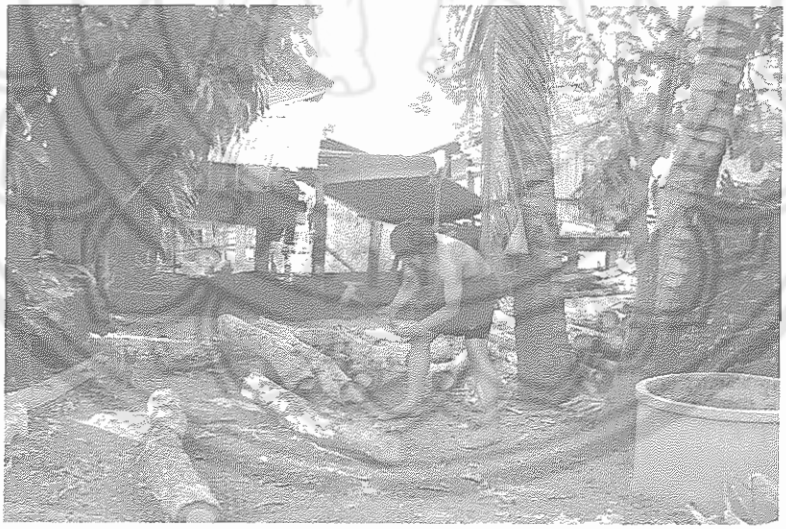

ภาพที่ 12 นายทวี ยืนสุข

ภาพที่ 13 นายเดช สาราโรจน์

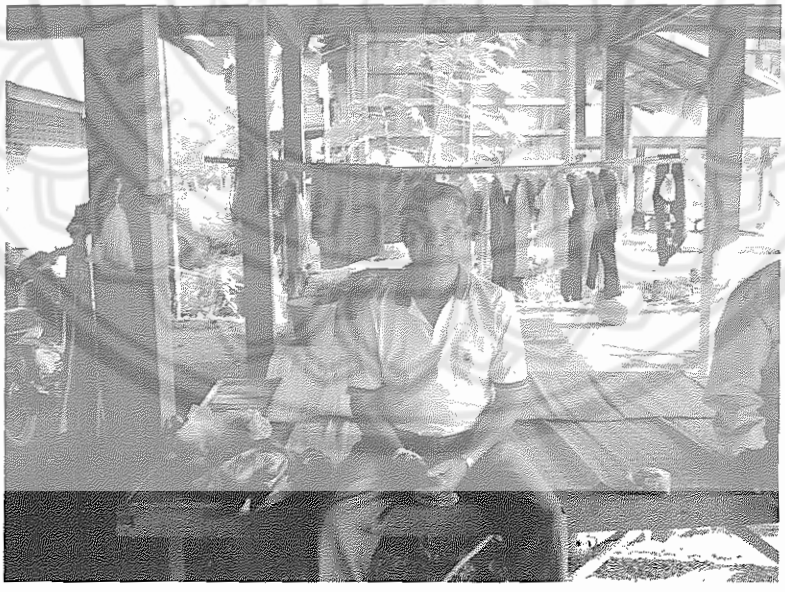

ภาพที่ 14 นายสวาท ใยพันธ์

ภาพที่ 15 นายสำรอง ใยพันธ์

ภาพที่ 16 ผู้สัมภาษณ์ กำลังสัมภาษณ์นายบัญชา ใยพันธ์

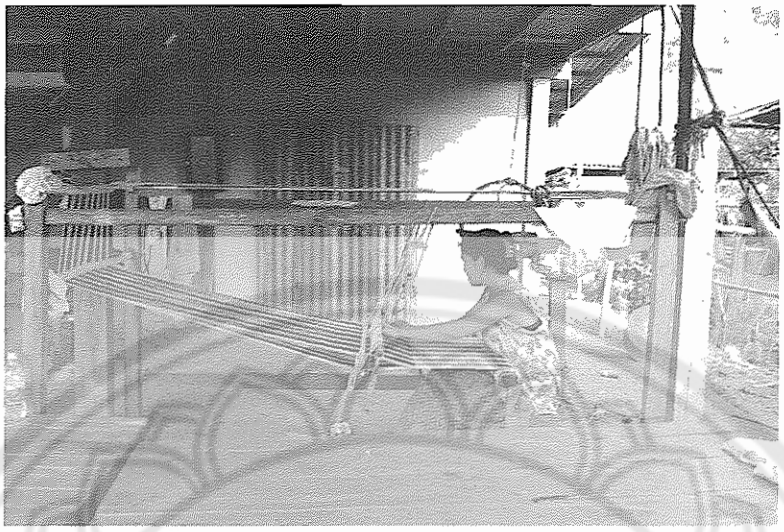

ภาพที่ 17 นางนารี มาตเรียง

ภาพที่ 18 นายแปลง อายุคง (เฒ่าจ้ำ)

ภาพที่ 19 นางนิล บัวดำ

ภาพที่ 20 นางบุญชู วงค์ประชา

ภาพที่ 21 นายประมงค์ ใยพันธ์

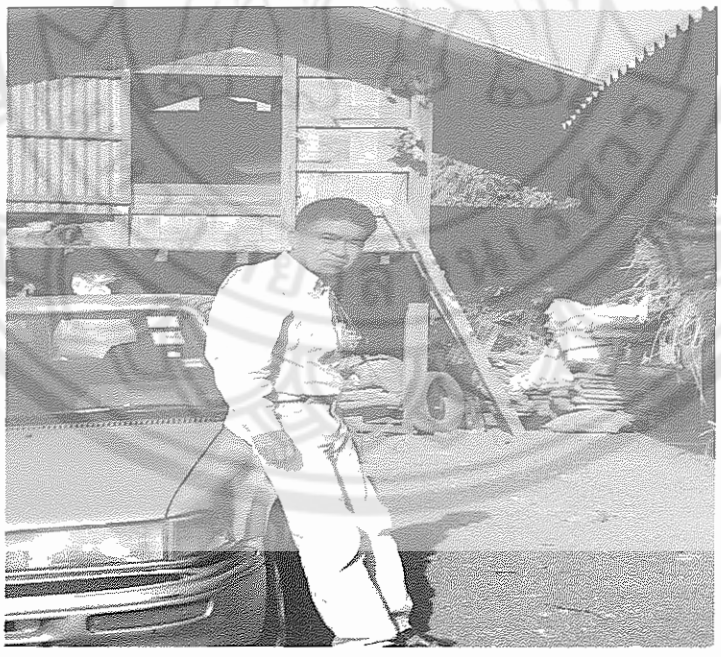

ภาพที่ 22 นายคันที ใยพันธ์

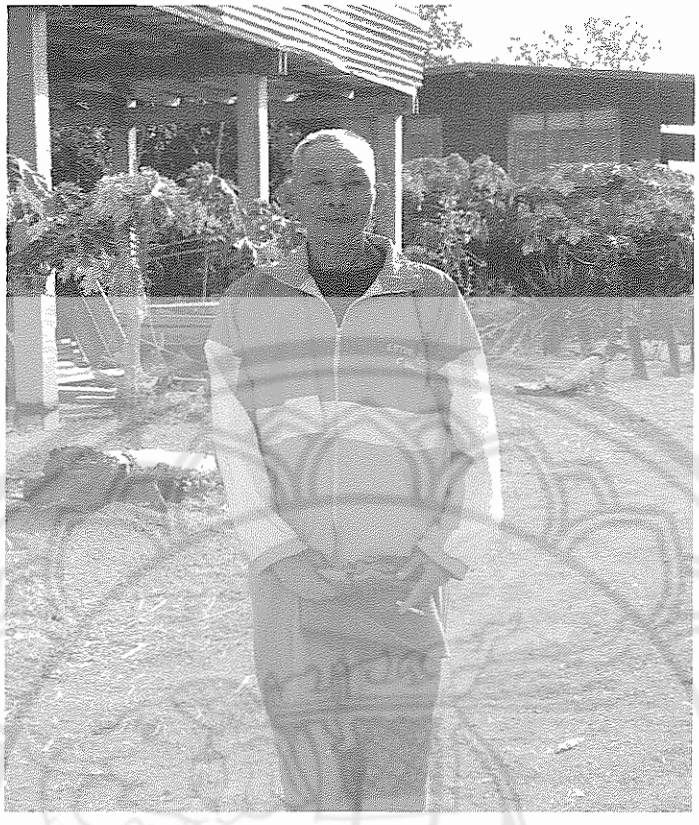

ภาพที่ 23 นายสายทอง ใยพันธ์

ภาพที่ 24 บ้านเรือนผู้ไทย

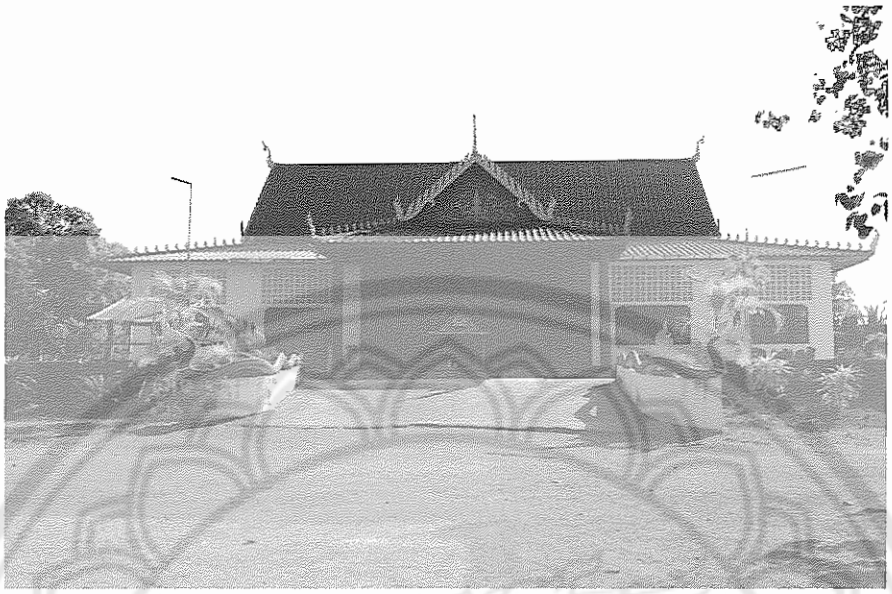

ภาพที่ 25 วัดศรีสุมังค์

ภาพที่ 26 ทางเข้าหมู่บ้านนาอวนน้อย

ภาพที่ 27 โรงเรียนบ้านนาอวนน้อย

ภาพที่ 28 ศาลดอนปู่ตา

ภาพที่ 29 พิธีไหว้ผีปู่ตา